

Socialdemokraterna

Budget 2024-2026 för Region Gävleborg

**För barns och ungas villkor; för demokratins och
folkbildningens ställning**

Innehåll

Innehåll	1
För barns och ungas villkor; för demokratins och folkbildningens ställning	5
Uppdrag, prioriteringar och förutsättningar	5
Region Gävleborgs uppdrag.....	5
Socialdemokraternas prioriteringar	5
Barns och ungas villkor.....	5
Demokratins och folkbildningens ställning	6
Ekonomiska och personella förutsättningar	6
Verksamhetens områden, mål och inriktningar	9
Förväntade effekter av Socialdemokraternas budget.....	10
Tillitsbaserad styrning och ledning av Region Gävleborgs verksamheter	10
Område 1: Ekonomisk politik för länsborna och företagen.....	13
Mål avseende Ekonomisk politik för länsborna och företagen	14
Ta kontroll över ekonomin för medel till välfärden	14
Attraktiva och tillgängliga platser för regional tillväxt	14
Konkurrenskraftigt näringsliv och hållbar arbetsmarknad	15
Högre kunskapsnivå och innovationsförmåga i Gävleborg	15
Jämlikt och jämställt Gävleborg	15
En tillgänglig kollektivtrafik för regional utveckling och tillväxt	16
Infrastruktur	16
Kulturens betydelse för samhällsekonomin växer	16
Utbildning och rekrytering i Gävleborg	16
Politikens inriktning avseende Ekonomisk politik för länsborna och företagen...	17
Regler avseende planering och implementering av besparingsåtgärder	17
Ett tillgängligt och hållbart transportsystem skapar tillgängliga och attraktiva samhällen i Gävleborg.....	18
Snabb och stark digital infrastruktur för hållbar regional utveckling och tillväxt	18
Hållbar kompetensförsörjning och arbetsmarknad	18
Ett breddat näringsliv	19
Internationell konkurrenskraft.....	19
Bredband och digitalisering.....	19
Kollektivtrafik ska bli tillgängligare, pålitligare och tryggare	20
Infrastruktur för hela länet.....	20
Utveckla de kulturella och kreativa näringarna.....	21
Ekonomiskt stöd för kärnverksamhetens upprätthållande vid länsmuseet	21
Kompetensförsörjning och matchning	21
Fria hjälpmedel till barn.....	21
Område 2: Trygghet i livets alla skeden.....	22
Mål avseende Trygghet i livets alla skeden – det tidiga livet samt lära för livet ..	23
Jämlik hälsa för barn och unga	23
Jämlik och tillgänglig kultur för barn och unga	23
Möjliggör för fler att delta i kulturaktiviteter.....	23
Jämlik mödra-, förlossnings- och barnhälsovård	24
Jämställt och rättvist föräldraskap.....	24

Politikens inriktning avseende Trygghet i livets alla skeden – det tidiga livet samt lära för livet	25
Ett förstärkt och breddat hälsoarbete mot barn och unga.....	25
En utredning för ökad jämlikhet inom verksamheter under Kultur- och kompetensnämnden	25
Tidig språkutveckling ökar jämlikheten	25
Uppdrag för att öka självfinansieringsgraden av kulturen återkallas.....	26
Kostnadsfria sommarlovsaktiviteter med lunch för barn	26
Kulturpris för barn och unga.....	27
Vård och stöd under graviditet och förlossning	27
Integrera jämlikhetsperspektiv i barnsjukvården i Region Gävleborg ...	27
Stärk hälso- och sjukvårdens samverkan och samordning med socialtjänst och tandvård	27
Systematiskt arbetssätt med barns och ungas rättigheter och behov...	28
Omställningen till en god och nära vård behöver stärkas med ett barnrättsperspektiv	28
Föräldraskapsstöd i samverkan genom ett utökat hembesöksprogram	28
Utveckla och stärk stödet för syskon till barn med cancer	29
Utveckla tandvårdens arbete med att bedöma risken för karies hos barn	29
Tillgängliga ungdomsmottagningar i hela länet	30
Ungas psykiska hälsa och ohälsa	30
Kostnadsfria vaccinationer mot TBE för barn	30
Undersök om det finns ett mörkertal i psykisk ohälsa i familjer med låg socioekonomisk status och ställning i länet.....	30
Mål avseende Trygghet i livets alla skeden – arbetslivet samt vuxenlivet	31
Stärkt hälsa i hela länsbefolkningen.....	31
En primärvård i hela länet för alla länsbor.....	31
En stark och fri kultur; ett levande civilsamhälle.....	32
Sjukvård efter behov för ökad jämlikhet och tillgänglighet.....	32
Politikens inriktning avseende Trygghet i livets alla skeden – arbetslivet samt vuxenlivet.....	33
Ett aktivt hälsoarbete	33
Fördela primärvårdsresurserna dit de behövs för att möta medborgarnas behov	34
En tandvård för alla	34
Yttrandefrihet och konstnärlig frihet	34
Ökad tillit och gemenskap behöver en stark folkbildning.....	35
Professionella kulturarbetare ska kunna verka och försörja sig.....	35
Kvinnors hälsa och förlossningsvården.....	36
Kortare väntetider och köer i sjukvården.....	36
Ökad delaktighet och respekt	36
Säker och trygg sjukvård	36
Mål avseende Trygghet i livets alla skeden – livet som äldre.....	37
En trygg och värdig äldrevård	37
Kultur för de äldsta	38
Politikens inriktning avseende Trygghet i livets alla skeden – livet som äldre	38
Psykisk ohälsa bland äldre	38
Munhälsan hos äldre	38
God och nära vård: Regional samverkan för kultur i äldreomsorgen....	38

Stärk äldres möjligheter att vara delaktiga i sin egen vård	39
Förtydliga gränssnittet mellan kommunal primärvård och regionens specialiserade sjukvård	39
Område 3: Brottslighet och segregation	40
Behovet av ett utvecklat brottsförebyggande arbete med välfärden som drivkraft.....	41
Mål avseende Brottslighet och segregation	42
Förebyggande åtgärder mot brottslighet	42
Bekämpa brotten och brottens orsaker	42
Stärk länsinvånarnas kontroll, inflytande och delaktighet	43
Politikens inriktning avseende Brottslighet och segregation.....	43
Undersök om det finns ett mörkertal i psykisk ohälsa i familjer med låg socioekonomisk status och ställning i länet.....	43
Ett strategiskt arbete mot diskriminering och ojämlikhet – Stoppa mäns våld mot kvinnor	43
Främja ett mer jämlikt deltagande i demokratin och civilsamhället	44
Stärkta kompetenser och resurser i primärvården för att möta barn och unga med psykisk ohälsa	44
Hälsobuss för uppsökande barnhälsovård i samverkan med socialtjänsten och tandvården	45
Föräldraskapsstöd i samverkan genom ett utökat hembesöksprogram	45
Stärk vården för kvinnor som utsatts för sexuellt våld och könsstympning	45
Utveckla "Allmän kurs – Polisförberedande (1-3 år)" i Region Gävleborg	46
Område 4: Teknisk utveckling, klimat och välstånd	47
Mål avseende Teknisk utveckling, klimat och välstånd	48
Leda klimatomställningen – modernisera Gävleborg.....	48
Industriell utveckling i Gävleborg	49
Motståndskraft.....	49
Fler gröna jobb när Gävleborg ställer om.....	49
Ett regionalt kulturarv tillgängligt för alla.....	50
Politikens inriktning avseende Teknisk utveckling, klimat och välstånd.....	50
Förstärka förutsättningarna för industri och industrinära tjänsteföretag	50
Elkraftsförsörjning i Gävleborg	51
Samarbete stärker Gävleborgs innovationsförmåga	51
Bredband och digitalisering för ökad konkurrenskraft.....	52
Digitalisering för hållbar och jämlik utveckling inom hälso- och sjukvården	52
Stärk Gävleborg – köp regionalt: Strategiskt inköp som verktyg för regional, hållbar utveckling	52
Livsmedelsförsörjning	53
En god krisberedskapsförmåga	53
Stärkt it- och cybersäkerhet inom Region Gävleborg	54
En ny, modern källa till kunskap, bildning och upplevelser – ett berättande magasin i Gävleborg	54
Digitalisering för ökad kulturell tillgänglighet och angelägenhet	54
Område 5: Region Gävleborg som arbetsgivare.....	55
Mål avseende Region Gävleborg som arbetsgivare	55
En trygg och attraktiv arbetsgivare.....	55

En arbetsplats i ständig utveckling	55
Ett hållbart arbetsliv	55
Ett strategiskt arbete mot diskriminering och ojämlikhet.....	56
Tillit och trygghet	56
Oberoende av inhyrd personal.....	56
Politikens inriktning avseende Region Gävleborg som arbetsgivare	56
En trygg och attraktiv arbetsgivare: Heltidsarbete som norm	57
En trygg och attraktiv arbetsgivare: Tillsvidareanställning som grund ..	57
En trygg och attraktiv arbetsgivare: En trygg arbetsplats	57
En arbetsplats i ständig utveckling: Kontinuerlig tillgång till kompetensutveckling	58
En arbetsplats i ständig utveckling: Från studerande till välfärdsanställd	58
Ett hållbart arbetsliv: Välfärdens arbetsplatser ska vara friska arbetsplatser.....	58
Ett hållbart arbetsliv: Ett längre arbetsliv	59
Ett hållbart arbetsliv: Friskvårdssatsningar som del av det systematiska arbetsmiljöarbetet	59
Ett strategiskt arbete mot diskriminering och ojämlikhet: Stoppa mäns våld mot kvinnor	59
Tillit och trygghet: Ett tillitsbaserat ledarskap på alla nivåer	60
Tillit och trygghet: Undanta vårdpersonal från anmälningssplikten av papperslösa.....	60
Oberoende av inhyrd personal: Ta tillbaka den demokratiska kontrollen över upphandlingsprocessen	60
Oberoende av inhyrd personal: Gör avrop av hyrpersonal till undantag	60
Oberoende av inhyrd personal: Pressa priset och sänk lönsamheten hos bemanningsföretagen	61
Oberoende av inhyrd personal: Sätt stopp för användning av underleverantörer	61
Oberoende av inhyrd personal: Kontrollera vad upphandlingsbyråkratin för hyrpersonal kostar	61
Budgetförslag	62
En långsiktigt hållbar verksamhet	62
Åtgärder för ett resultat i balans 2027	62
Produktivitet och effektivitet i hälso- och sjukvården	62
Utvecklad mål- och tillsynsstyrning ger minskad administration	62
IT och automatisering för en effektivare verksamhet.....	63
Riktlinjer för god ekonomisk hushållning.....	63
Ekonomisk planering 2024-2026	64
Ekonomiska planeringsramar 2024	66

För barns och ungas villkor; för demokratin och folkbildningens ställning

Uppdrag, prioriteringar och förutsättningar

Region Gävleborgs uppdrag

Den kommunala självstyrelsen och beskattningsrätten är inskriven i grundlagen och innebär en självständig och fri bestämmanderätt för kommuner och regioner. Region Gävleborg (RG) styrs av folkvalda politiker i regionfullmäktige. RG ansvarar för uppgifter som är gemensamma för stora geografiska områden och som kräver stora ekonomiska resurser. Hit hör hälso- och sjukvård, kultur, kollektivtrafik och det regionala utvecklingsuppdraget.

Socialdemokraternas prioriteringar

Socialdemokraterna ser inte offentlig verksamhet som ett område för förvaltning. Den offentliga, gemensamma verksamheten är ett verktyg för ökad jämlikhet och måste vara i ständig utveckling. Ojämligheten har ökat de senaste decennierna. Det är en utveckling som måste vändas, och därmed är välfärden central. Genom investeringar och prioriteringar i välfärden avser vi öka jämlikheten mellan grupper i samhället och lägga grunden för ett tryggare och starkare samhälle med ökad sammanhållning. Därför är en välfärd av hög kvalitet, som bygger på solidarisk finansiering utan tilläggstjänster eller särlösningar, en självklarhet för oss socialdemokrater.

Socialdemokraternas förslag till budget för 2024-2026 innehåller två övergripande prioriteringar som bedöms särskilt angelägna under rådande samhälleliga och politiska omständigheter i Gävleborg: barns och ungas villkor samt demokratin och folkbildningens ställning.

Barns och ungas villkor

Barns hälsa påverkas av familjebakgrunden. Barn i Sverige med hög socioekonomisk status har 40–45 procent lägre sannolikhet att bli inskrivna på sjukhus än barn med låg socioekonomisk status. För psykisk ohälsa ligger skillnaden på 60 procent, för skador och förgiftningar mellan 30 och 40 procent. Effekten är något starkare för flickor än för pojkar och blir starkare i tonåren, och då särskilt för psykisk ohälsa. Barn som lever under ekonomisk utsatthet löper 131 procent högre risk att dö under barndomen, vilket motsvarar knappt 24 barn fler per 100 000 barn. Den sociala skillnaden är stabil över tiden. I dag finns betydande skillnader avseende barns och ungas tillgång till och deltagande i

kulturverksamheter. Yngre barn deltar mer i kulturaktiviteter än äldre och flickor deltar mer i kulturaktiviteter än pojkar. Föräldrarnas utbildningslängd har en avsevärd påverkan på ungas kultur- och fritidsaktiviteter, där barn och unga till föräldrar med eftergymnasial utbildning och höga inkomster, är mer aktiva än andra. Socialdemokraterna väljer därför i detta budgetförslag att prioritera barns och ungas livsvillkor i Gävleborg.

Demokratins och folkbildningens ställning

Demokratiska grundprinciper och förhållningssätt är under angrepp i Gävleborg. Kulturens frihet och ställning ifrågasätts återkommande, dess finansiering står inför en mycket omvälvande utveckling med stora inslag av ökad självfinansiering. Folkbildningen utmanas likaså i Gävleborg. Relevanta utbildningar som svarat mot lokala behov har tvingats till nedläggning; elever och lärare har uppmanats att tona ned engagemang som bedömts misshaga den politiska ledningen för Region Gävleborg. Socialdemokraterna väljer därför i detta budgetförslag att prioritera insatser för att stärka kulturen och folkbildningen i Gävleborg. Insatserna ska ses som en förstärkning för demokrati och yttrandefrihet.

Ekonomiska och personella förutsättningar

Inflationstakten har under början av 2023 avtagit något i många länder men den är fortsatt hög. Internationella valutafonden (IMF) bedömde i juli 2023 att den globala inflationen faller från 6,8 procent 2023 till 5,2 procent 2024. Som tabell 1 visar, pekar KI:s prognos från september 2023 mot att inflationen (KPI) i Sverige som årsgenomsnitt ligger på runt 8,7 procent 2023 och 2,7 procent 2024. Liknande siffror återfinns även i SKR:s prognos där inflationen i Sverige förväntas ligga på ett årsgenomsnitt på 8,5 procent samt 2,8 procent för 2023 respektive 2024. Samtidigt förväntas konsumentprisindex med fasta räntor (KPIF) i genomsnitt för 2024 vara 1,8 procent enligt KI och därav förväntas inga större räntehöjningar av Riksbanken under 2024.

I Riksbankens penningpolitiska rapport från september förväntas styrräntan i Sverige toppa på 4,1 procent under 2024. Först under 2026 väntas Riksbanken inleda en serie av sänkningar. SKR och KI har en något mer optimistisk prognos vad gäller det framtida ränteläget, där årsgenomsnittet för svenska styrräntan förväntas ligga runt 3,5 procent för 2024 för att sedan under 2025 gå ner till ett årsgenomsnitt på cirka 2 procent.

Det höga ränteläget världen över påverkar den globala tillväxten. IMF:s prognos från juli 2023 förutser att global tillväxt kommer att sakta ner något, från 3,5 procent 2022 till 3,0 procent 2023 och 3,0 procent 2024. Tillväxten i euroområdet förutspås falla kraftigt 2023 för att sedan öka något till cirka 1,5 procent 2024. KI ger en liknande, eller något mer dyster, prognos för Sverige som förutspås ha en tillväxt på -0,4 procent under 2023 och 1,3 procent 2024.

KI bedömer att arbetslösheten i Sverige stiger något från 7,7 procent 2023 till 8,4 procent 2024. På grund av fortsatta svårigheter att hitta rätt kompetens slår dock konjunkturförsvagningen främst igenom i antalet arbetade timmar. Ökningstakten för antalet arbetade timmar förväntas sakta ned, från 2,2 procent 2023 till 0,0 procent 2024.

Tabell 1. Prognosjämförelse för BNP, arbetslöshet, sysselsättning och KPIF. Utfall för 2022 samt prognos för 2023-2026, procentuell förändring

Nyckeltal	Prognosmakare	2022	2023	2024	2025	2026
BNP (kalenderkorrigerad)	SKR 24/08	2,8	-0,6	1,2	3,4	2,4
	Regeringen 20/09	2,8	-0,6	1,0	3,1	2,9
	Konjunkturinstitutet 9/08	2,8	-0,9	1,2	3,3	2,8
Arbetslöshet (procent av arbetskraften)	SKR 24/08	7,5	7,8	9,1	8,8	7,8
	Regeringen 20/09	7,5	7,6	8,2	8,3	7,4
	Konjunkturinstitutet 9/08	7,5	7,7	8,4	7,9	7,3
Sysselsättning	SKR 24/08	2,7	1,3	-1,2	0,9	1,7
	Regeringen 20/09	2,7	1,5	-0,3	0,7	1,4
	Konjunkturinstitutet 9/08	2,7	1,4	-0,3	1,0	1,2
Arbetade timmar	SKR 24/08	2,3	2,4	-0,7	1,7	1,7
	Regeringen 20/09	2,3	1,8	0,1	0,5	1,4
	Konjunkturinstitutet 9/08	2,3	2,2	0,0	0,7	1,7
KPI, inflation (årsgenomsnitt)	SKR 24/08	8,4	8,5	2,8	1,4	1,8
	Regeringen 20/09	8,4	8,7	4,0	1,7	1,9
	Konjunkturinstitutet 9/08	8,4	8,7	2,7	1,2	2,1
Styrräntan (årsgenomsnitt)	SKR 24/08	0,75	3,47	3,31	2,08	1,86
	Regeringen 20/09	0,75	3,46	3,77	2,73	2,31
	Konjunkturinstitutet 9/08	0,75	3,47	3,54	2,01	1,75

Källor: Konjunkturinstitutet, Finansdepartementet och SKR.

I september presenterade SD och regeringen statens budget för 2024. Det är en budget som inte på allvar möter samhällsproblemen och välfärdens behov. Lågkonjunktur råder och inflationen fortsätter att gröpa ur hushållens och de offentliga institutionernas ekonomi. Arbetsmarknaden företer tecken på en avmattning. SD och regeringen har valt att möta problemen med passivitet. Det är ett allvarligt misslyckande som kommer att få långtgående och kännbara konsekvenser för såväl hushåll som för den offentliga välfärden.

Sveriges tillväxttakt spås bli bland de lägsta i Europa. Redan förra året valde SD och regeringen att underfinansiera välfärden i statens budget och därmed accelerera nedskärningarna i skolan och vården. I år fortsätter partierna på samma spår när de hävdar att de gör stora tillskott, samtidigt som de medel som tillförs knappt kompenserar för inflationen. Medlen kommer inte att räcka och det är ett fortsatt tufft läge för många kommuner och framför allt för regionerna, däribland Region

Gävleborg. När kostnaderna därtill ökar så snabbt som de gör är det avgörande att staten tar ett särskilt ansvar för att regionerna ska kunna fortsätta arbetet med en tillgänglig och jämlik vård i hela landet. När nödvändigt och tillräckligt ekonomiskt stöd uteblir, blir besparingskraven högre och åtgärderna mer ingripande. Region Gävleborg befinner sig i ett mycket svårt och utsatt läge.

Fortsatt hög inflation leder till svåra ekonomiska förutsättningar både i år och nästa år för regionerna. Resultaten faller kraftigt i år och i stort sett alla regioner räknar med underskott både 2023 och 2024. Budgetförutsättningarna för 2024 kräver fortsatt återhållsamhet, effektiviseringar och i enstaka fall skattehöjningar. Samtidigt brottas regionerna med att få tag på personal med rätt kompetens. I år faller resultaten kraftigt till följd av höga pensionskostnader, ökade räntekostnader och prisökningar. Sammantaget beräknas resultatet uppgå till -15 miljarder kronor 2023. År 2024 försämras förutsättningarna ytterligare. Trots att regionerna genomför åtgärder i form av besparingar, effektiviseringar och skattehöjningar räknar SKR med ett sammantaget resultat på -24 miljarder kronor.

Många regioner har svårt att få tag på personal med rätt kompetens och då kan det på kort sikt vara nödvändigt att använda sig av hyrbemanning. Det ansträngda läget i vården har den senaste tiden dock tvingat regionerna att använda sig av hyrbemanning i allt större utsträckning. Ett ökat beroende av hyrbemanning över en längre tid får tydliga negativa konsekvenser, det påverkar den egna personalens arbetsmiljö, kontinuiteten för patienterna, patientsäkerheten och verksamheternas utvecklingsarbete. Det påverkar också regionernas kostnader för vård.

En väl fungerande verksamhet i Region Gävleborg är utgångspunkten för att vara en attraktiv arbetsgivare. Medarbetarnas engagemang är grunden både för att uppnå kvalitet i verksamheten och ett utvecklande arbetsliv. Engagemang ökar genom tydliga mål, delaktighet, goda möjligheter till utveckling samt god arbetsmiljö. Medarbetarna kan och vill ta ansvar för verksamhetens utveckling och resultat. I medarbetarskapet ingår också att bidra aktivt till jämlik verksamhet och god arbetsmiljö med respekt för varandras olikheter och åsikter.

Fördelningen mellan kvinnor och män fortsätter att vara cirka 80/20 men varierar en del mellan yrkesgrupperna. Sjuksköterskor, annan nära vårdpersonal och administratörer är fortfarande kvinnodominerade yrken. Bland läkare är fördelningen kvinnor/män förhållandevis jämn. För gruppen ledningspersonal gäller den övergripande fördelningen cirka 80/20. Medelåldern för kvinnor är 45,1 år och män 45,9 år. Antalet tillsvidareanställda som befinner sig i kategorin 50 år eller äldre utgör 40 procent av totalt antal tillsvidareanställda. Rekryteringsbehovet kommer fortsatt att vara stort då viktiga kompetenser behöver ersättas, verksamheternas arbete med kompetensöverföring och -planering blir därför avgörande.

Personalförsörjningen är och kommer fragment att vara en av hälso- och sjukvårdens största utmaningar, vilket kommer att kräva insatser för att attrahera och behålla kompetent personal.

Sjukvårdspersonalen har arbetat under mycket hård belastning på grund av pandemin. Arbetet med att hämta igen framskjuten vård efter pandemin kräver ytterligare ansträngningar. Därför måste personalens arbetsvillkor förbättras. Anställningsvillkor, löner och förmåner ska utformas så att de främjar hållbara arbetsprestationer och ett tryggt yrkesliv. Arbetsmiljön ska stärkas och utvecklas för och tillsammans med sjukvårdspersonalen. Personalens kompetens och yrkesetik ska tas bättre tillvara i såväl utvecklings- som kvalitetsarbetet.

Offentlig verksamhet och välfärden blir bara så bra som personalens förutsättningar medger. Att personalen har rätt kompetens, tid till förfogande och tillräckligt många kollegor för att göra sitt jobb bra. Det är så en välfärd med hög tillgänglighet och kvalitet kan uppnås. Därför behöver personalpolitiken speglas i välfärdspolitiska ambitioner. Det innebär att vi inte kan avgränsa personalpolitiken till att enbart möta den demografiska utvecklingen, utan också som ett verktyg för att uppnå större, välfärdspolitiska ambitioner. Anställda i offentlig verksamhet är så mycket mer än händer och fötter, de är viktiga medarbetare med hög kompetens. Välfärden är beroende av att personalen är kunnig och kompetent och att den personal som arbetar inom välfärden inte bara har rätt kompetens utan också får nyttja den kompetensen till fullo på arbetsplatsen.

Verksamhetens områden, mål och inriktningar

I det följande redovisas de områden, mål och inriktningar som gäller för verksamheten. Med *områden* avses de fem övergripande rubriker som används för att infånga väsentliga samhällsliga aspekter och omständigheter som verksamheter i Region Gävleborg ska bidra till att förbättra och utveckla.

Områdena är:

- Ekonomisk politik för länsborna och företagen
- Trygghet i livets alla skeden
- Brottslighet och segregation
- Teknisk utveckling, klimat och välbefinnande
- Region Gävleborg som arbetsgivare

Med *mål* avses en första operationalisering av respektive områden, varvid presenteras de övergripande målsättningarna för de fem områdena. I en sista operationalisering nedbryts målen till *politiska inriktningar* för det kommande året.

Dokumentet avslutas med budgetförslag för Region Gävleborg 2024-2026.

Förväntade effekter av Socialdemokraternas budget

De föreslagna åtgärderna i denna budget bedöms sammantaget stärka barns och ungas villkor i Gävleborg samt värna demokratins och folkbildningens ställning i vidare mening.

Barns och ungas villkor bedöms främst stärkas till följd av de omfattande förslag som tar fasta på gruppens hälsa och hälsoutveckling med insatser riktade mot framförallt det tidiga livet inklusive föräldragruppen. Vården och stödet som ges under graviditet och förlossning har betydelse både för jämställdheten mellan kvinnor och män och för barnens hälsa och framtida möjligheter på kort och lång sikt. Det är också av stor vikt för barnets framtida möjligheter att den första tiden i livet präglas av trygga förhållanden. Här är barnhälsovården viktig och det förebyggande arbete som kan utföras genom denna. Föräldraskapsstöd både individuellt och i grupp om barns utveckling och behov är viktigt för att öka kunskapen hos nyblivna föräldrar. Barns och ungas villkor bedöms också stärkas till följd av ett förstärkt fokus på barns och ungas kulturutövande och deltagande i det regionala kulturlivet.

Demokratins och folkbildningens ställning i Gävleborg kan inte längre tas för given. I ett antal avseenden har värden som yttrandefrihet och konstnärlig frihet i praktiken ifrågasatts. Inflytande och delaktighet samt handlingsutrymme begränsas därtill av våld, hot och andra typer av kränkningar av individer och grupper. Arbetet inriktas i denna budget på att främja alla individers möjligheter till kontroll, inflytande och delaktighet i samhället och i det dagliga livet. Insatser behöver göras på en bredd av områden, men särskilt fokus läggs på att skapa förutsättningar för kontroll, inflytande och delaktighet genom att främja ett mer jämlikt deltagande i och utövande av kultur och folkbildning i Gävleborg, över hela livscykeln.

Tillitsbaserad styrning och ledning av Region Gävleborgs verksamheter

Ett starkare inslag av tillitsbaserad styrning och ledning är en viktig delösning på de olika problem och hinder som i dag begränsar medarbetarens handlingsutrymme och verksamheternas utveckling och därmed också kvaliteten på välfärdstjänsterna i Region Gävleborg. Tillitsbaserad styrning och ledning innebär styrning, kultur och arbetssätt med fokus på verksamhetens syfte och medborgarens behov, där varje beslutsnivå aktivt verkar för att stimulera samverkan och helhetsperspektiv, bygga tillitsfulla relationer samt säkerställa att medarbetaren kan hjälpa medborgaren som kommer i kontakt med Region Gävleborg.

Styrningen av och i Region Gävleborg ska i större utsträckning ta tillvara medarbetarens kompetens, kunskap och engagemang. Med en mer tillitsbaserad styrning och ledning, ska detaljstyrning minska, så att handlingsutrymmet blir större för medarbetare och chefer. Ett ensidigt fokus på resultat och kvantitativt mätbara mål skapar stress och press och leder sällan till ökad kvalitet eller medborgarnytta. Styrning och ledning bör således ha ett större fokus på

medborgarnas behov, deras förutsättningar och egna kapacitet att bidra med kunskap om hur insatser och stöd kan formas. Verksamheten behöver mer kunskapsutveckling och kollegialt lärande, där medarbetarens kunskap används som en naturlig resurs i verksamhetsutveckling och innovationsarbete. Uppföljning av verksamheterna ska utformas med utgångspunkten att den ska bidra till att utveckla verksamheten till det bättre. Det betyder att slentrianmässiga mätningar och detaljstyrning som inte tillför något värde upphör. Stöd bör därför organiseras och användas mer strategiskt och integrerat i verksamheterna så att det utgör en möjlighet för medarbetare och chefer, med inriktning att bidra till ett bättre möte med medborgaren.

Att ytterligare ta styrningen i denna riktning kommer att leda till att medarbetare inom Region Gävleborg får ökade förutsättningar att tillämpa sin yrkesetik och sina kompetenser. Medarbetarna och medborgarnas kunskap och engagemang kommer att tas tillvara i större omfattning. Sammantaget leder en utveckling av verksamheterna i denna riktning till bättre kvalitet i Region Gävleborgs möte med medborgaren och därmed en större tillit till välfärden och offentlig sektor.

Mål- och resultatstyrningen är dock fortsatt viktig för styrningen av Region Gävleborg. Om mål- och resultatstyrningen emellertid blir alltför detaljerad riskerar verksamheter att tappa helhetssyn utifrån medborgarens perspektiv. Risken finns även att medarbetare och chefer på olika nivåer tappar känslan av ansvar och inflytande och därmed drivkraften att utveckla verksamheten till det bättre. Det behövs en mål- och resultatstyrning där tilliten till verksamheterna och dess medarbetare ökar, och där uppföljning och utvärdering alltid sker med utgångspunkt i vilket värde som i slutändan skapas för medborgaren. Styrningen ska bli mer balanserad samtidigt som medborgarnas behov sätts i centrum, där verksamhetens kvalitet och effekter är centrala. Den aktör som ansvarar för verksamheten behöver ha utrymme att utveckla den. Samtidigt måste den aktör som styr kunna lita på att verksamheten utvecklas på ett rättssäkert och ändamålsenligt sätt och i enlighet med uppsatta mål och att välfärdstjänster av god kvalitet levereras till medborgarna.

Den tillitsbaserade styrningen och ledningen av Region Gävleborgs verksamheter ska utvecklas i enlighet med de slutsatser som utvunnits av Tillitsdelegationen, som tillsattes av regeringen och var aktiv mellan 2016-2020 och hade som uppgift att sprida kunskap om hur en mer tillitsbaserad styrning i offentlig verksamhet kan utvecklas (se även s. 60 i detta budgetdokument).

I figuren nedan framgår betydelsefulla inslag och principer i den tillitsbaserade styrningen och ledningen av offentlig verksamhet.

Utmärkande egenskaper som skiljer en kontrollbaserad styrning från en tillitsbaserad styrning

Kontrollbaserad styrning	Tillitsbaserad styrning
Utformningen av styrningen sker centralt, utifrån kontrollbehov	Utformningen av styrningen sker i samskapande dialog med verksamheten
Ansvarsområdena är snäva och personliga	Ansvarsområden är breda och gemensamma
Fokus på överordnade beslutsfattare (uppåt)	Fokus på kärnverksamheten (nedåt)
Viktigaste instrumenten är kontroll, angränsat ansvar och formalisering	Viktigaste instrumenten är helhetssyn, lärande och samverkan
Uppföljning på distans från mätning, fokus på avvikelser	Uppföljningen sker i nära dialog med verksamheten, delvis kvalitativt, fokus på främjande
Främsta medel för att nå verksamhetens mål är följsamhet mot beslutslinje och formella processer	Främsta medel för att nå verksamhetens mål är kollegialt lärande och ömsesidig anpassning

SKR/Styr- och ledningssystem/arbetssätt

Område 1: Ekonomisk politik för länsborna och företagen

Det är en orolig tid. Sverige står på branten av en lågkonjunktur. Stigande priser på el, bränsle och mat gröper ur hushållens köpkraft samtidigt som hyrorna ökar och riksbanken höjer styrräntan för att ytterligare dämpa efterfrågan. Varsel och företagskonkurser ökar och skolan och sjukvården larmar om nedskärningar. Det är ett svårt läge som kräver en välavvägd ekonomisk politik och noggranna prioriteringar.

Sverige har idag den högsta inflationen sedan inflationsmålet infördes. Men under en lång tid var prisstabilitet det normala tillståndet och svenska löntagare har haft reallöneökningar under många år och levnadsstandarden har sakta men säkert förbättrats. De senaste årens omvärldshändelser har lett både Sverige och världen in i en ny ekonomisk fas. Det är en mer splittrad värld, med geoeconomisk fragmentering och upprustning av både den militära och civila beredskapen. Denna utveckling tog fart redan i och med coronapandemin. Ekonomin drabbades av utbudsproblem då globala värdekedjor bröt ihop, samtidigt som efterfrågan stimulerades av både penning- och finanspolitik i många länder när stater agerade för att undvika en ekonomisk kris.

Kriget i Ukraina orsakar framförallt ett enormt mänskligt lidande och utmanar den europeiska säkerhetsordningen. Tillsammans med Rysslands agerande på energimarknaderna har kriget även pressat upp priserna på fossila bränslen, gas och el runtom i Europa. Samtidigt har de globala livsmedelspriserna ökat kraftigt. Utvecklingen har pressat upp inflationen i hela världsekonomin.

Den svenska ekonomin går 2023 in i en lågkonjunktur. Både hushåll och företag pressas av den höga inflationen och det allt högre ränteläget. Hushållens reala disponibla inkomster minskar i år och hushållen drar därför markant ner på konsumtionen. Samtidigt faller bostadsinvesteringarna kraftigt som en följd av en nedgång i bostadspriserna och ökade produktionskostnader. Dessutom påverkas exportsektorn av en vikande konjunktur i omvärlden. Det dröjer till 2025 innan konjunkturen tydligt vänder uppåt och lågkonjunkturen bedöms inte vara över förrän 2026

Kostnadskrisen har slagit till i kommuner och regioner. 17 av 21 regioner budgeterar för underskott under 2023 och läget ser ut att förvärras kommande år. I det här läget måste staten ta sitt ansvar för finansieringen av välfärden. Under pandemin gjorde regeringen betydande permanenta höjningar av de generella statsbidragen och tillfälliga tillskott till region- och kommunsektorn. Men inflationen innebär att nivåerna på statsbidragen i reala termer har sjunkit. Och trots att många kommuner och regioner kunnat spara under de goda åren kommer larm om neddragningar i vården, skolan och omsorgen. Tidigare ekonomiska kriser har visat att när kommuner och regioner tvingas till omfattande nedskärningar i välfärden, får det negativa konsekvenser för en lång tid framöver. Nedskärningar på arbetsmarknads- och utbildningspolitiken är direkt kontraproduktiv i kampen mot inflation då det riskerar att bidra till en sämre matchning på arbetsmarknaden, vilket negativt påverkar företagets förutsättningar.

En global klimatkapplöpning pågår och det är länderna i framkant som får ökat välstånd och flest jobb, inte de som hamnar efter och blir beroende av gammal

teknik. Sveriges och Gävleborgs nyckel till omställningen ligger i landets världsledande industri. Genom att understödja och påskynda industrins klimatomställning kan utsläppen nedpressas i Sverige, grön teknik exporteras, och samtidigt tillskapa tusentals nya jobb i landet. Det är nödvändigt att bygga vidare på den svenska traditionen av att ta tillvara ny teknik för att skapa jobb, välstånd och ett bättre liv för människorna. Omställningen behöver ske brett i samhället – men den behöver ske med respekt för de olika förutsättningar som finns i vårt land och län. Det innebär att omställningen varken kan eller bör se likadan ut, eller ske på samma vis, i hela landet. Men för ett litet land som Sverige finns det inget alternativ till att ha stora ambitioner – annars riskerar arbetstillfällena och välståndet att hamna någon annanstans, och vårt land blir fattigare. På så sätt är detta en fråga om att öka eller minska samhällsgemenskapen. Gävleborg är en viktig del i omställningen.

Skattesystemets överordnade syfte är att finansiera välfärden. Genom att fler jobbar ökar skatteintäkterna samtidigt som de offentliga utgifterna minskar. Mycket högst prioriterat är därför att få fler i arbete. Skattefinansierad välfärd gör att fler, i synnerhet kvinnor, kan kombinera familj- och yrkesliv. Skattefinansierade utbildningsinvesteringar höjer produktiviteten och förbättrar matchningen på arbetsmarknaden. Skatteuttaget möjliggör på så sätt ett högt arbetskraftsdeltagande och ett högt välstånd. Skatt ska betalas efter bärkraft och skattemedlen måste hanteras med mycket stor medvetenhet och efter noga överväganden.

Mål avseende Ekonomisk politik för länsborna och företagen

Ta kontroll över ekonomin för medel till välfärden

Omvärlden påverkar Region Gävleborgs ekonomiska situation. Det ekonomiska läget är allvarligt till följd av höjda räntor, stigande inflation och höga bränsle- och elpriser. I det svåraste ekonomiska läget för organisationen sedan början av 1990-talet, är det nödvändigt med tydliga prioriteringar, och att de ekonomiska medlen verkligen går till de budgetposter där de gör störst nytta för invånarna i form av social utjämning och rättvisa.

För att hantera situationen finns det vissa åtgärder och insatser som behöver prioriteras. Om stora och genomgripande besparingsåtgärder vidtas, måste dessa ske efter en noggrann övervägning så att åtgärderna inte på sikt leder till att kärnverksamhet hotas, långsiktiga utvecklingsmöjligheter förstörs samt till en mindre tillgänglig och jämlik välfärd. Sjukvården för barn ska särskilt skyddas från besparingsåtgärder, liksom kulturaktiviteter för barn och unga.

Attraktiva och tillgängliga platser för regional tillväxt

Att Gävleborgs landsbygder, samhällen och städer är attraktiva och tillgängliga är avgörande för länets utveckling. Det gäller såväl för alla som bor, lever och verkar i länet, som för att kunna attrahera nya invånare, besökare, företag, kompetens och kapital. En attraktiv region behöver variation och mångfald och ju fler synergier som kan skapas mellan olika platser desto attraktivare och konkurrenskraftigare blir länet. Samtidigt som platsen ges allt större betydelse, går utvecklingen delvis i en

riktning där geografins betydelse luckras upp. Samhällets globalisering och digitalisering ökar tillgängligheten till varor och tjänster och minskar platsens betydelse för att bo, leva och verka.

Konkurrenskraftigt näringsliv och hållbar arbetsmarknad

Ett starkt näringsliv är en förutsättning för den ekonomiska utvecklingen, för skapande av arbetstillfällen och för att generera kapital för investeringar. En breddning till ett mer diversifierat näringsliv innebär möjligheter för länet i form av en mindre sårbar och mer attraktiv arbetsmarknad. Global osäkerhet och sårbarhet ökar samtidigt behov av beredskap, säkerhet och självförsörjning. Strukturomvandlingen på arbetsmarknaden har medfört en större tjänstesektor, men den är fortfarande förhållandevis liten för länet samtidigt som industrisektorn är stor. Kompetensförsörjning är en stor utmaning samtidigt som arbetslösheten bland kvinnor och män i Gävleborg är fortsatt hög. För att minska bristen på arbetskraft och undvika att invånare oavsett kön, ålder, förmågor eller bakgrund hamnar utanför arbetsmarknaden är det viktigt med en bättre matchning mellan kompetenser och arbetsmarknadens behov, samt en bättre användning och utveckling av den kompetens som finns i arbetskraften. Ökad tillgänglighet och digitalisering ska bidra till att koppla samman arbetsmarknader både inom och utanför länet.

Högre kunskapsnivå och innovationsförmåga i Gävleborg

Hög utbildningsnivå, forskning och en stark innovationskraft är avgörande för att skapa och upprätthålla en hållbar utveckling. I länet bedriver olika aktörer framgångsrik forskning. Gävleborgs utmaningar är att öka innovationsförmågan och produktiviteten. För detta krävs investeringar i forskning och utveckling och en breddad innovationsbas. En höjd utbildningsnivå är en förutsättning för ett kunskapsdrivet och innovativt näringsliv, för att säkra kompetensförsörjningen i länet, samt att undvika att människor hamnar utanför arbetsmarknaden. Det är en stor utmaning i Gävleborg med låg utbildningsnivå, svag utbildningstradition, stora skillnader i skolresultat och utbildningsmönster som går i arv. Samtidigt som det är en utmaning att höja utbildningsnivån så är det också viktigt att utbildningssystemet matchar behoven på arbetsmarknaden.

Jämlikt och jämställt Gävleborg

Ojämlighet, i form av systematiska skillnader mellan olika grupper riskerar att påverka den regionala utvecklingen negativt. Ett socialt hållbart och jämlikt samhälle finns när alla människor, utifrån sina behov och förutsättningar, ges likvärdiga möjligheter i samhället. De senaste decennierna har Sverige upplevt ökade inkomstskillnader. Inkomster har en stor betydelse för livsvillkor i stort och systematiska skillnader mellan olika grupper i befolkningen riskerar att påverka den regionala utvecklingen negativt. Ett jämlikt, och därmed också jämställt, samhälle innebär att fler ges möjligheter att delta i samhället och bidra till Gävleborgs utveckling. Utveckling och tillväxt ökar i såväl enskilda företag som i samhället

som helhet när alla människors affärsidéer, initiativförmågor och företagsamhet kommer till användning.

En tillgänglig kollektivtrafik för regional utveckling och tillväxt

Oavsett om man ska ta sig till arbete eller utbildning, göra ärenden eller besöka familj och vänner så ska det vara enkelt och tryggt att resa i hela länet. Det betyder att kollektivtrafiken måste vara tillgänglig och pålitlig. Dessutom är kollektivtrafiken en drivkraft för den gröna omställningen i Gävleborg eftersom den utgör navet för ett hållbart resande och är en förutsättning för att nå Region Gävleborgs klimatmål. Målet för kollektivtrafiken är därför att allt fler invånare och resenärer ska känna förtroende för att resa kollektivt och välja att göra det. För att fler resenärer ska välja kollektivtrafiken krävs att trafikutbud och tjänster utvecklas utifrån resenärernas behov.

Infrastruktur

Näringslivet i länet är beroende av fungerande infrastruktur och effektiva transporter. Konkurrensen för företagen ökar och en förbättrad tillgänglighet till marknader och kompetens är avgörande för exporten och den regionala tillväxten. I dag hotas leveranser av kapacitetsbrist, avbrott och förseningar, samtidigt som trängseln försvårar kompetensförsörjningen. För att transportsektorn ska kunna bidra till klimatomställning är det nödvändigt att ersätta fossila bränslen med förnybara drivmedel och en elektrifiering av transportsystemet. Fossilfri laddning och tankning ska möjliggöras genom att infrastrukturen för detta byggs ut. Denna prioritering är särskilt viktigt för länets landsbygder där bil kommer att vara det viktigaste transportsättet. Klimatomställningen i transportsektorn ska genomföras så att tillgängligheten utvecklas och förbättras för olika grupper i samhället i alla delar av länet.

Kulturens betydelse för samhällsekonomin växer

Med näringspolitiska insatser ska de kulturella näringarna och den kulturbaserade företagsamheten stärkas och utvecklas i Gävleborg. Det handlar om allt från den moderna upplevelseekonomin, till lokalt konsthantverk i liten skala med lång tradition. Kulturella och kreativa företagares verksamheter har betydelse för platsers utveckling och etableringar av sådana företag och kluster av företag bidrar till ett diversifierat näringsliv och ökad sysselsättning. Utveckling och etablering av företag inom kulturella kreativa branscher betyder mycket för lokalsamhällets sociala hållbarhet och attraktion för såväl turister som boende och arbetstagare/företag. Stärkt samverkan mellan olika politikområden och med det regionala besöksnärsarbetet är en viktig målsättning för Region Gävleborg.

Utbildning och rekrytering i Gävleborg

Gävleborg präglas av låg utbildningsnivå, svag utbildningstradition, stora skillnader i skolresultat och utbildningsmönster som går i arv. Situationen utgör ett allvarligt problem med risk för ökad ojämlikhet och svårigheter för många personer

att etablera sig på en regional arbetsmarknad, som är i stark utveckling. Därför är det nödvändigt att utbildningssystemet också tillmötesgår det behov som finns på den regionala arbetsmarknaden. Det överordnade målet är att utbildningsnivån på alla nivåer ökar och att skillnader mellan grupper av människor minskar påtagligt i länet. De politiska prioriteringarna behöver motsvara det allvarliga läget. Region Gävleborg ska stärka individens möjligheter till utbildning och arbete samt förbättra kompetensförsörjningen till arbetslivet. Det ska vara möjligt för individer att bilda och utbilda sig, validera sina kunskaper, studera vidare, byta karriär och fortbilda sig genom livet. För att skapa ett hållbart och jämlikt samhälle är det viktigt att alla har tillgång till arbete. Region Gävleborg ska skapa bättre förutsättningar för unga och personer med utländsk bakgrund att komma in på arbetsmarknaden. Lösningarna behöver fokusera på både möjligheter till utbildning och anställning. Aktivt stöd till arbetslösa behöver ges i betydligt ökad omfattning och med lika tillgång för kvinnor och män. Det behövs också att stöd vid matchning förbättras och utvecklas. Kompetensförsörjningen måste stärkas genom mer resurser till arbetsmarknadsutbildning och åtgärder för att fler arbetslösa ska studera, inte minst inom bristyrken. För att arbetet med kompetensförsörjning ska vara framgångsrikt krävs ett nära samspel mellan nationella, regionala och lokala satsningar där mål och insatser samordnas och kompletterar varandra och inkluderar även det regionala näringslivet.

Politikens inriktning avseende Ekonomisk politik för länsborna och företagen

Genom följande inriktningar uppnås målen inom området Ekonomisk politik för länsborna och företagen:

Regler avseende planering och implementering av besparingsåtgärder

Följande restriktioner gäller för besparingsåtgärder inom Region Gävleborg:

- Åtgärderna får inte leda till att sjukvården centraliseras, således ingen nedläggning av små hälsocentraler på landsbygden.
- Åtgärderna ska innehålla konsekvensanalyser som prioriterar jämlikhet, jämställdhet och tillgänglighet inom sjukvården.
- Åtgärderna får inte leda till kraftigt ökade köer i sjukvården.
- Åtgärder får ej vidtas som skadar möjligheterna att upprätthålla och långsiktigt utveckla kollektivtrafiken i enlighet med det regionala trafikförsörjningsprogrammet.
- Barn och unga är en grupp som är särskilt känslig för försämringar i kollektivtrafiken, därför ska besparingsåtgärder/neddragningar i så låg utsträckning som möjligt drabba denna.

- Åtgärderna får inte leda till att barns och ungas kulturutövande inom Region Gävleborgs verksamheter inskränks.
- Åtgärderna ska innehålla konsekvensanalyser som prioriterar och säkerställer ett systematiskt arbete med att tillhandahålla lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet för barn och unga.
- Andelen av budgeten som går till barn- och ungdomskultur ska särredovisas.

Ett tillgängligt och hållbart transportsystem skapar tillgängliga och attraktiva samhällen i Gävleborg

Gävleborgs tre stora regionala-interregionala transportstråk utgörs av Ostkuststråket, Bergslagsstråket och Norra stambanestråket som binder ihop Gävleborg med omvärlden för såväl personresor som godstrafik. Stråken Bergslagsdiagonalen och Hudiksvall-Ljusdal-Färila är centrala för att binda samman länet och arbetsmarknader i öst-västlig sträckning. Med 20 tågstationer längs länets tre järnvägsstråk och starka kollektivtrafikstråk med buss finns goda förutsättningar för utveckling av hållbara och livskraftiga stationssamhällen. För att kunna ta tillvara platsernas samlade tillväxt- och sysselsättningspotential ska Region Gävleborg bidra till att stärka de funktionella sambanden mellan orter och arbetsmarknader, samt till att skapa hög tillgänglighet inom länet och över länsgränserna, såsom till Stockholm-Uppsala, Falun-Borlänge och Sundsvall. Likaså ska Region Gävleborg bidra till att digitalisering, utvecklingen av kollektiva färdmedel och andra hållbara transportlösningar tillsammans med transportsektorns omställning till förnybara energislag och förflyttningar mellan trafikslag till skapar tillgängliga och attraktiva samhällen i Gävleborg.

Snabb och stark digital infrastruktur för hållbar regional utveckling och tillväxt

För att ta tillvara på de möjligheter som digitaliseringen ger behövs ett väl utbyggt bredband, både fast och mobilt, med hög kapacitet och hastighet. Det skapar tillgänglighet och bidrar till att geografiska avstånd och skillnader minskar i betydelse. Tillsammans med digitaliseringen skapar bredbandet goda förutsättningar för hållbar regional utveckling och tillväxt. Region Gävleborgs arbete och samarbete för ett väl utbyggt bredband behöver fortgå så att fler kan starta och driva företag och så att företag kan finnas kvar och utvecklas. Den offentliga sektorn behöver hitta nya effektiva arbetssätt för att möta framtidens utmaningar kring välfärdens finansiering, kompetensförsörjning och ökande krav på service. Bland länets aktörer är det viktigt att kommunerna, Länsstyrelsen Gävleborg och Region Gävleborg har ett gemensamt ägarskap för brebandsfrågorna och arbetar aktivt för att bidra till brebandsutbyggnaden i länet.

Hållbar kompetensförsörjning och arbetsmarknad

Gävleborg står inför ett antal stora utmaningar på arbetsmarknaden. Länet har en högre arbetslöshet än många andra län samtidigt som det finns en stor brist på

arbetskraft inom många branscher och yrken, en utveckling som väntas öka. För att få en ökad sysselsättning bland grupper som idag står utanför arbetsmarknaden behövs en bättre matchning mellan utbud och efterfrågan av kompetens. För att åstadkomma detta krävs att kompetenser och kunskaper hos befolkningen i arbetsför ålder används och utvecklas i större utsträckning och mer effektivt än idag. För att åstadkomma en förändring av utbildningskulturen behöver det utforskas nya sätt att påverka befolkningens utbildningsval. Fler och förnyade arbetssätt behövs även för att hitta nya sätt att jobba med kompetensutveckling, särskilt för personer som har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Region Gävleborg ska bidra med ett regionalt ledarskap för att möjliggöra samhandling mellan arbetsgivare och olika utbildningsaktörer från grundskolan till högskolan.

Ett breddat näringsliv

En större tjänstesektor inom länet skulle bidra till ett mer diversifierat näringsliv. Ett brett och diversifierat näringsliv kan bidra till minskad sårbarhet och mildra effekterna av en konjunkturell nedgång. Ett diversifierat näringsliv innebär också en bredare arbetsmarknad för arbetskraften, vilket är en viktig faktor för att behålla och attrahera invånare och arbetskraft. Tjänstesektorn är en förutsättning för ett välmående och attraktivt län som ger företag förutsättningar att verka och utvecklas. Gävleborg har en förhållandevis liten tjänstesektor. Näringslivet och arbetsmarknaden i Gävleborg är precis som i riket könssegregerad. Det gäller framför allt de branscher som sysselsätter flest personer i länet; vård och omsorg samt tillverkningsindustrin. Branschbredden är större för män än för kvinnor. Det är därför en utmaning att skapa ett inkluderande näringsliv och en jämställd arbetsmarknad som är attraktiv oavsett kön. För att bryta segregeringen på arbetsmarknaden behövs insatser som stimulerar normbrytande utbildningsval. Branscherna behöver därtill jobba med inkludering så att alla oavsett kön, ålder, förmågor eller bakgrund upplever att de har möjlighet att utbilda sig och att arbeta i branschen.

Internationell konkurrenskraft

Länets små och medelstora företag behöver i större utsträckning kunna dra nytta av globaliseringen på samma sätt som de större företagen gör. Ökad samverkan ska underlätta för fler små och medelstora företag att nå internationella marknader eller vara delaktiga i internationella samarbeten. Region Gävleborg ska bidra till förstärkt samverkan mellan aktörerna i det företagsfrämjande systemet.

Bredband och digitalisering

Digitaliseringen i såväl privat näringsliv som offentlig och idéburen sektor samt inom Region Gävleborg kan leda till ökad konkurrenskraft, effektiva och hållbara verksamheter, vilka är förutsättningar för utvecklingen i Gävleborg. Förutsättningarna för digital utveckling och digitala innovationer till gagn för företagande, boende och välfärd i hela Gävleborg ska förbättras. Många olika aktörer, privata och offentliga, behöver arbeta aktivt tillsammans för att det ska bli

en väl utbyggd digital infrastruktur och att möjligheterna med digitaliseringen ska tillvaratas. bredband är en förutsättning för tillväxt och hållbar utveckling. Att öka tillgången till bredband är en av länets viktigaste frågor och den är av särskilt stor betydelse för länets landsbygder. Region Gävleborg ska därför verka för övergripande samordning, samverkan och samarbete i bredbandsfrågor samt fungera som kontaktpunkt för sådana frågor i länet för såväl offentliga som privata aktörer. Region Gävleborg ska särskilt prioritera och verka för en ökad förståelse för sambandet mellan bredbandsutbyggnad och möjligheten att öka utbud och efterfrågan av digitala tjänster.

Kollektivtrafik ska bli tillgängligare, pålitligare och tryggare

För att öka det kollektiva resandet krävs bra komfort, kortare restider, prisvärda taxor och täta turer. Ett hållbart resande i hela Gävleborgs län förutsätter att fler människor lockas att upptäcka hållbara transportmedel. Region Gävleborg ska leta nya metoder och söka nya samarbeten i strävan mot att nå dessa mål. Fokus ska ligga på att förbättra och utveckla tillgänglighet och pålitlighet. Kollektivtrafiken ska bidra till ett hållbart resande genom att ständigt minska den egna verksamhetens miljöpåverkan. Trafiken ska köras på ett långsiktigt hållbart sätt och bygga på principer om kretslopp och förnybarhet, bl.a. avseende drivmedel. Kollektivtrafikens resenärer ska känna sig trygga dygnet runt, under hela sin resa. Ett systematiskt arbete med att förbättra den fysiska hållplatsmiljön vid otrygga platser ska utvecklas. Vidare finns det stora vinster med att ha ett brottsförebyggande perspektiv i arbetet med att utveckla kollektivtrafiken i länet. Genom brottsförebyggande insatser kan t.ex. våld, klotter och skadegörelse i kollektivtrafiken minskas. Ett arbete ska inledas för att utreda hur självfinansieringsgraden kan öka på ett långsiktigt och hållbart vis.

Infrastruktur för hela länet

Tillgängligheten är relativt god i Gävleborgs transportinfrastruktur. Samtidigt finns betydande behov på trafiksäkerhetsåtgärder för arbets- och studiependling i hela länet. Såväl person- som godstransporter ökar i omfattning, vilket ofta medför en ökad klimat- och miljöpåverkan. Dessutom finns begränsningar ifråga om kapacitet, tillgänglighet, resurseffektivitet och trafiksäkerhet. Transportinfrastrukturen behöver därför både förbättras och användas mer effektivt. Länets vägnät har idag brister i trafiksäkerhet och framkomlighet för oskyddade trafikanter. Även detta är en prioriterad inriktning. Ostkustbanan/E4, Bergslagsbanan/E16, Norra stambanan/väg 83, Bergslagsdiagonalen och Riksväg 84 (Hudiksvall – Ljusdal – Färila) är viktiga stråk vars integrering och utveckling är avgörande för länets samlade tillväxt och sysselsättning. Gävle Hamn är svenska ostkustens största containerterminal och knutpunkten för stora delar av Sveriges export och import. Hamnen utgör det största godsnavet i Mellansverige.

Utveckla de kulturella och kreativa näringarna

Region Gävleborg ska bedriva en aktiv näringspolitik för att stärka och utveckla de kulturella och kreativa näringarna. I detta ska ingå att underlätta framväxten av fler kreativa och kulturella företag, i hela länet. I uppdraget ska ingå metodutveckling, analys och omvärldsbevakning för aktörerna på området.

Ekonomiskt stöd för kärnverksamhetens upprätthållande vid läns museet

Länsmuseet Gävleborg dras med stora underskott. Den allt mer ansträngda ekonomin gör att det utan ekonomiskt tillskott, måste vidtas långtgående åtgärder för att klara ekonomin på kort sikt, vilket riskerar länsmuseets ursprungliga och viktigaste verksamhet på ett oacceptabelt vis. Det handlar om ett i grunden ohållbart val mellan att kunna ta hand om samlingarna eller att upprätthålla den publika verksamheten, trots att båda verksamheterna tillhör det lagstadgade kärnuppdraget. I syfte att undvika en sådan för verksamheten skadlig situation, utreds hur ett ekonomiskt stöd kan utformas för att tillföras verksamheten.

Kompetensförsörjning och matchning

Det krävs genomgripande åtgärder för att stärka den regionala kompetensförsörjningen. Vuxenutbildning fyller en viktig funktion, som en möjlighet till omställning vid arbetslöshet och att stärka den egna ställningen på den regionala arbetsmarknaden. När arbetsmarknaden förändras i snabb takt, arbetslösheten ökar och nya kvalifikationer behövs, krävs att både yrkesverksamma och arbetslösa har möjlighet att skaffa de nya kunskaperna som efterfrågas. Ytterligare satsningar för att möta individens, samhällets och arbetsmarknadens utbildningsbehov behövs. Yrkehögskolan spelar en viktig roll för arbetslivets kompetensförsörjning och för att tillgodose individens utbildningsbehov. Insatser för att skapa fler platser inom yrkehögskolan är nödvändiga. Länets folkhögskolor ska ge möjligheter för personer som behöver grundskole- eller gymnasiekompetens att komplettera sin utbildning eller att gå en yrkesinriktad utbildning. Aktivt stöd till arbetslösa behöver ges i betydligt ökad omfattning och med lika tillgång för kvinnor och män. Det behövs också att stöd vid matchning förbättras och utvecklas. Kompetensförsörjningen måste stärkas genom mer resurser till arbetsmarknadsutbildning och åtgärder för att fler arbetslösa ska studera, inte minst inom bristyrken. För att arbetet med kompetensförsörjning ska vara framgångsrikt krävs ett nära samspel mellan nationella, regionala och lokala satsningar där mål och insatser samordnas och kompletterar varandra och inkluderar även det regionala näringslivet.

Fria hjälpmedel till barn

För barn som av olika anledningar behöver hjälpmedel ska sådana utgå utan kostnad. Hjälpmedel som idag förskrivs till vuxna ska även förskrivas till barn.

Område 2: Trygghet i livets alla skeden

Att livsfasen *Tidiga livet* spelar stor roll för hur människan formas och utvecklas är väl belagt. Perioden upp till fem års ålder har konsekvenser för den vuxna människans kunskap och färdigheter som är jämförbara med utbildningssystemets. Störningar av utvecklingen i det tidiga skedet, även under fosterstadiet, kan få livsvariga konsekvenser. Därmed är fasen det tidiga livet relevant för fördelnings- och välfärdspolitiken.

Perioden från tidiga barnår till vuxen ålder (kring tjugo år) kan sägas vara den viktigaste för en människas utveckling. Perioden sammanfattas lämpligtvis som *Lära för livet*, eftersom det är den primära uppgiften och målsättningen, för både den enskilde och för samhället. Personligheten utvecklas då i samspel med omgivningen. Kunskaper och social förmåga tillväxer, och den enskilde lär sig efter hand att orientera sig allt bättre och mer självständigt i tillvaron. Det förestående vuxenlivet ligger därefter öppet och möjligt att ta i besittning.

Skolan är mycket viktig för denna utveckling. Under omkring femton år är lärandet den dominerande sysslan i vardagen. Under de tidiga skedena är familjen vid sidan av skolan den dominerande och viktigaste miljön; successivt blir kamratgrupper och föreningsliv viktigare referenspunkter i utvecklingen mot den självständiga vuxna människan. Andra utbildningsformer tillkommer som viktiga möjligheter för barn och ungdomar. Andra viktiga institutioner för bildning, kunskap, identitetsskapande och danande är kulturinstitutioner i både vid och snäv mening. Inträde och etablering på arbetsmarknaden är avgörande under fasen *Arbetslivet* och central för delaktighet och integration i det svenska samhället. Etablering och en fast förankring på arbetsmarknaden ger en marknadsinkomst som möjliggör egen försörjning, egen kapitalbildning och därmed möjligheter att fatta långsiktiga livsbeslut som att skaffa barn, köpa bostad mm med en hög nivå av trygghet via de arbetsbaserade försäkringssystemen. Högt ställda välfärds- och utbildningsambitioner ger även möjligheter att löpande utveckla färdigheter för ett långt och hållbart arbetsliv. För invandrare i vuxen ålder har inträdet och etableringen på arbetsmarknaden till och med större betydelse, då det utöver ekonomisk trygghet och identifiering med samhället för dem själva påverkar hur det går för deras barn.

Under fasen *Vuxenlivet*, som överlappar fasen *Arbetslivet*, präglas tillvaron i hög utsträckning av familjebildning, familjeliv, föräldransvar och anhörigomsorg. Mönstren för familjebildning och familjeliv har under lång tid förändrats i Sverige. Förbättrad hälsa och stigande medellivslängd, längre utbildning och kvinnors ökade förvärvsfrekvens är några av de viktigare faktorerna. Som för alla större förändringar gäller att de ser olika ut i olika delar av befolkningen. Också på detta område lämnar faktorer som kön, utbildning och inkomst avtryck.

Fasen *Livet som äldre* är i många avseenden ett resultat av människans tidigare livsfaser. Ojämligheter i de äldres situation liknar på många sätt de ojämlikheter som präglar tidigare skeden av livscykel. Samma mekanismer är aktiva här, vid sidan av de problem som är knutna till åldern i sig, nämligen inkomst- och utbildningsnivå, kön, etnisk bakgrund, geografi, mfl faktorer.

Mål avseende Trygghet i livets alla skeden – det tidiga livet samt lära för livet

Jämlik hälsa för barn och unga

Att det finns ett samband mellan uppväxtvillkor och barns hälsa har varit känt länge. Ojämlighet i livsvillkor och möjligheter mellan olika familjer bidrar till att barn har skilda förutsättningar att utvecklas under det tidiga livet. För att åstadkomma en god och jämlik hälsa ska arbetet i Region Gävleborgs verksamheter inriktas på att skapa, stötta och stärka en god start i livet och jämlika uppväxtvillkor, så att alla barn får grundläggande förutsättningar att utifrån sina villkor utveckla kognitiva, emotionella, sociala och fysiska förmågor. Kompetenser och kunskaper utvecklas genom olika former av lärande under livets olika skeden och har ett starkt samband med människors förutsättningar för en god hälsa. Det finns ett ömsesidigt samband mellan hälsa och lärande. Unga människor behöver må bra för att kunna tillgodogöra sig utbildning. Utbildning ger förutsättningar för ett ökat handlingsutrymme och lägger därmed en grund för en god hälsa.

Jämlik och tillgänglig kultur för barn och unga

Barn i hela länet behöver och ska ha tillgång till meningsfulla och utvecklande fritidsaktiviteter i form av idrott och kultur. Ansvaret för det fördelas på så väl idrottsrörelsen som staten, regionen och kommunerna i länet. Barns fritid behöver prioriteras tydligare. Att redan i tidig ålder få sjunga, rita, dansa och ta del av kultur är av betydelse för alla barn, oavsett var i länet de bor. Kulturverksamheten ska främja barns möjligheter att ta del av konst och kultur oavsett bakgrund och möjligheterna till eget skapande ska öka. Avgifter ska inte vara ett hinder för deltagande. Barns deltagande är idag särskilt kopplat till föräldrarnas utbildningsnivå men även inkomst, kön, ålder och utländsk bakgrund har betydelse för skillnader i befolkningens deltagande i kulturlivet.

Möjliggör för fler att delta i kulturaktiviteter

Gävleborgs län har ett rikt kulturliv med en mångfald av röster, scener och konstnärliga uttryck. Region Gävleborg ska bidra till att öppna nya världar i en växande, kreativ och hållbar kultursektor. Barns och ungas kulturskapande ska särskilt premieras. Jämlik tillgång till kultur i länet är en central fråga för Region Gävleborg kulturpolitik. Tillgängligheten till kultur för barn och unga i länet är dock ojämn. Därför ska Region Gävleborg möjliggöra för fler att delta i kulturaktiviteter och därmed verka för att öka intresset för kultur bland barn och unga. Alla barn och unga som växer upp i Gävleborg ska möta kultur och utvecklas som skapande människor. Kulturen i skolan och den kommunala kultur- och musikskolan spelar en stor roll för att uppnå detta. Även kulturföreningar och studieförbund är viktiga för att ge barn kulturupplevelser och möjligheter till eget skapande. Detsamma gäller för kulturinstitutioner som teatrar och museer. Mer uppsökande kulturverksamhet ska involvera unga och ge dem möjlighet att möta och samarbeta med professionella kulturutövare. I dagsläget finns betydande skillnader avseende ungas deltagande. Yngre barn deltar mer i kulturaktiviteter än

äldre och flickor deltar mer i kulturaktiviteter än pojkar. Föräldrarnas utbildningslängd har en avsevärd påverkan på ungas kultur- och fritidsaktiviteter, där unga med föräldrar med eftergymnasial utbildning är mer aktiva än andra.

Jämlik mödra-, förlossnings- och barnhälsovård

Att ge varje barn en bra start i livet är en politisk prioritering av stor betydelse för att minska ojämlikhet i hälsa över livet. Både före och under den tidiga barndomen är det nödvändigt att utveckla och stärka samhällets insatser på området.

De första åren i ett barns liv är viktiga för barnets utveckling och framtida hälsa. Brister i barnets omsorgsmiljö påverkar barnet både kognitivt och emotionellt på lång sikt. Tidiga insatser på olika nivåer är avgörande för att säkerställa små barns rätt till hälsa och utveckling. Barn som lever i socioekonomisk utsatthet löper mycket högre risk att skrivas in på sjukhus och att dö under barndomen än andra barn. Socioekonomiskt utsatta barn har sämre hälsa och tandhälsa även i vuxen ålder och sämre förutsättningar för lärande när de når skolålder.

Mödra- och barnhälsovården har en viktig roll för att främja hälsa bland småbarnsfamiljer och uppmärksamma och stödja föräldrar och barn som behöver stöd och kompenserande insatser. De ska tidigt identifiera problem i barnens utveckling, hälsa och uppväxtmiljö, och förbättra hälsoutvecklingen och utjämna hälsoskillnader. Föräldrar ska ha det stöd som de behöver, både under och efter graviditeten.

Vård från graviditet till förlossning och eftervård ska utvecklas och bli mer tydlig och tillgänglig. Dels därför att en sådan utveckling ökar tryggheten för den födande kvinnan och för anhöriga, dels därför att det också blir enklare att nå kvinnor som lider av fysiska eller psykiska besvär efter en förlossning.

Det är nödvändigt att barn i Gävleborg får tillgång till en bättre sammanhållen vård som tar hänsyn till barns förutsättningar och behov så att de kan utvecklas och må bra även i vuxen ålder. Det gäller såväl hälso- och sjukvårdsinsatser som hälsofrämjande och förebyggande insatser. En utvecklad mödra-, förlossnings- och barnhälsovård i länet bidrar till att minska dessa risker och utgör därför en viktig politisk prioritering.

Jämställt och rättvist föräldraskap

Alla barn har rätt till och behöver en nära och trygg relation med båda sina föräldrar, och varken kvinnor eller män ska behöva välja mellan föräldraskap och arbete. Men det är fortfarande kvinnorna som tar huvudansvaret för hem och familj. Dessutom blir bristen på jämställdhet tydligare när man får barn och det är kvinnorna som arbetar deltid när barnen är små.

Föräldrar har en unik möjlighet att främja barns hälsa och utveckling. Det gäller även andra viktiga närstående vuxna till barnen. Relationen mellan barn och förälder och föräldraförmågan är viktig för att främja barnets hälsa och utveckling. Stöd i föräldraskapet är en av de viktigaste insatserna samhället kan bistå med för att undvika ojämlikhet och negativa utfall för barn och unga. Barn har rätt till goda uppväxtvillkor och barnets föräldrar har gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling. För att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets

hela uppväxt behövs en fortsatt utveckling inom och politisk prioritering av området.

Politikens inriktning avseende Trygghet i livets alla skeden – det tidiga livet samt lära för livet

Genom följande inriktningar uppnås målen inom Trygghet i livets alla skeden – det tidiga livet samt lära för livet:

Ett förstärkt och breddat hälsoarbete mot barn och unga

En inriktning av samhällets insatser som syftar till att utjämna barnens uppväxtvillkor bidrar till att minska hälsoklyftorna. Tidiga kompensatoriska, hälsofrämjande och skade- och sjukdomsförebyggande insatser är en investering för både individ och samhälle. Barn och unga är en prioriterad grupp. Arbetet ska bedrivas med ett brett angreppssätt som bör inkludera såväl arbete för att integrera ett folkhälso-/jämlig hälsa-perspektiv på alla relevanta områden som konkreta åtgärder för att främja en god och jämlig hälsa på berörda områden. Detta förutsätter ett tvärsektorielt samarbete och samverkan över förvaltnings- och organisationsgränser, samt samarbete med aktörer såsom civilsamhället, professioner och näringslivet samt en tydlig och strategisk samordning. Elevhälsan har en central funktion för en god och jämlig hälsa i skolan och är därmed en förutsättning för lärande. Samverkan med skolhuvudmän ska utvecklas och förstärkas med målet om bättre hälsa och förutsättningar för lärande.

En utredning för ökad jämlikhet inom verksamheter under Kultur- och kompetensnämnden

En utredning för ökad jämlikhet – en jämlikhetsutredning – genomförs på Kultur- och kompetensnämndens uppdrag med syfte att kartlägga hur, varför och när ojämlika villkor uppstår inom kulturverksamheter som sorterar under nämndens kompetens- och ansvarsområden. Som ett första steg ska nämnden kartlägga och analysera gruppen barn och ungas kulturvanor utifrån geografi, kön och socioekonomi. Utredningen ska därtill lämna förslag som syftar till att bryta ojämlika villkor och tillstånd inom nämnda verksamheter. Utredningens förslag ska sammantaget bidra till ökad jämställdhet och en förbättrad integration, där förslagen ska prioritera barn och ungdomar. Utredningen ska vidare verka för en bred diskussion och kunskapsspridning om hur jämlikhet kan främjas inom det nämnda området. Utredningens arbete ska slutredovisas till nämnden senast den 30 april 2025.

Tidig språkutveckling ökar jämlikheten

Grundläggande språkutveckling och språklig medvetenhet behöver grundläggas tidigt i livet. Det gynnar det lilla barnets utveckling och förbereder det för inträde i förskola och senare under utbildningsåren för grundskola. Region Gävleborg ska i samverkan med bibliotek, BVC, logopedi och förskoleverksamhet i länet

grundlägga och utveckla en struktur för den tidiga språkutvecklingen för små barn och deras föräldrar i länet.

Uppdrag för att öka självfinansieringsgraden av kulturen återkallas

I SD, M, KD och Sjukvårdspartiets budget för 2023 anges att ”Länets kulturinstitutioner behöver öka externa intäkter. En viktig del är de biljettintäkter som tas ut av besökare. Kultur- och kompetensnämnden ges i uppdrag att starta en dialog med länets kulturutövare om att öka intäktsfinansieringen av kulturevenemang.” I konkret mening kan det innebära avskaffandet av fri entré vid Läns museet med införande av inträdesavgifter; avskaffandet av fri entré vid Hälsinglands museum med införande av inträdesavgifter; högre avgifter för att få ta del av Folkteaterns repertoar. Fler och/eller högre avgifter för bl.a. föräldrar och barn som önskar ta del av kulturinstitutionernas verksamheter och erbjudanden är inte en korrekt politisk prioritering, varför uppdraget återkallas och avslutas.

Kostnadsfria sommarlovsaktiviteter med lunch för barn

Den svenska ekonomin går 2023 in i en lågkonjunktur. Både hushåll och företag pressas av den höga inflationen och det allt högre ränteläget. Hushållens reala disponibla inkomster minskar i år och hushållen drar därför markant ner på konsumtionen. Samtidigt faller bostadsinvesteringarna kraftigt som en följd av en nedgång i bostadspriserna och ökade produktionskostnader. Dessutom påverkas exportsektorn av en vikande konjunktur i omvärlden. Det dröjer till 2025 innan konjunkturen tydligt vänder uppåt och lågkonjunkturen bedöms inte vara över förrän 2026. En majoritet av barnfamiljerna, oavsett inkomst, är oroliga för att deras hushållsutgifter kommer öka men barnfamiljer med lägre inkomster är betydligt mer oroliga. Barnfamiljer med lägre inkomster är mest drabbade, oavsett om man ser till oro som till konkreta vardagliga svårigheter. En stor andel uppger att den ansträngda ekonomiska situationen går ut över deras barns behov och också drabbar barn genom ökad oro. Barn i familjer till ensamstående med lägre inkomst och sammanboende med låg inkomst drabbas på flera olika sätt. Det handlar om de mest grundläggande behoven; som att äta näringsrik mat, ha kläder inför årstidsväxlingar, och att fritidsaktiviteter behöver dras in på såväl som att resor under helger och lov uteblir. Region Gävleborg behöver bidra till att lågkonjunkturrens sociala följdverkningar på alla vis minskas. Alla organisationens verksamheter och resurser bör ianspråkta utifrån sina uppdrag och kompetenser. Barn och unga är den regionala kulturplanens mest prioriterade målgrupp. För att skapa goda förutsättningar för kultur för barn och unga i hela länet har Region Gävleborg tagit initiativet till en regional samverkansgrupp med fokus på detta område. Samverkansgruppen består av representanter från länets kommuner och kulturaktörer med regionalt varaktigt uppdrag, dvs Arkiv Gävleborg, Folkteatern Gävleborg, Gävle Symfoniorkester, Hälsinglands museum, Läns museet Gävleborg, Kulturutveckling Region Gävleborg och Riksteatern Gävleborg. I samverkansgruppen finns mycket goda möjligheter att i samverkan planera och förbereda för sommarlovsaktiviteter för barn i Gävleborg att kostnadsfritt ta del av samt i dessa aktiviteter inkludera (åtminstone) lunch. Givet lågkonjunkturrens

utdragna förlopp (t.o.m. 2026), ska sådana aktiviteter planeras, förberedas och genomföras för åren 2024, 2025 och 2026.

Kulturpris för barn och unga

Barns och ungas eget kulturskapande ska premieras och uppmärksammas. Kultur- och kompetensnämnden uppdras att under 2024 undersöka förutsättningarna för att instifta ett årligt kulturpris för barn och unga (7-17 år) i Gävleborgs län. Priset ska uppmärksamma barns och ungas eget skapande i relation till olika kulturformer.

Vård och stöd under graviditet och förlossning

Vården och stödet som ges under graviditet och förlossning har betydelse både för jämställdheten mellan kvinnor och män och för barnens hälsa och framtida möjligheter på kort och lång sikt. Föräldraskapsstöd både individuellt och i grupp om barns utveckling och behov är viktigt för att öka kunskapen hos nyblivna föräldrar. Därför ska Region Gävleborg vidta följande åtgärder: analys- och uppföljningsavdelning Samhällsmedicin får i uppdrag att analysera vilka informationsåtgärder före graviditet som kan vara verkningsfulla för att minimera risken att fostret utsätts för påverkan av ohälsosamma levnadsvanor innan konstaterad graviditet. Ett stärkt föräldraskapsstöd med mer riktade insatser mot familjer med förhöjd risk för ohälsa ska utarbetas i samverkan mellan berörda verksamheter i Region Gävleborg och kommuner i länet. Riktad information ska tillgängliggöras på olika språk, både som text och tal, och i olika kanaler.

Integrera jämlikhetsperspektiv i barnsjukvården i Region Gävleborg

En viktig del i styrningen mot en mer jämlik vård är att uppnå samsyn kring vad en jämlik hälso- och sjukvård innebär i länet, och vilka områden som bör prioriteras. Denna konsensus saknas i dagsläget. Kunskapsstyrning är ett av vårdens viktigaste verktyg för att säkra en jämlik vård. Ett centralt område som saknar data och analys är hur väl barn och ungas behov tillgodoses av vården. Vikten av *det tidiga livet* för en jämlik hälsa motiveras närmare i SOU 2016:55. Därför ska Region Gävleborg vidta följande åtgärder: Region Gävleborg ska genomföra fördjupade analyser kring vilka barn som i lägre grad än andra uppsöker hälso- och sjukvården, både vid behov och vid förebyggande insatser, och vad uteblivna besöken beror på. Därtill ska Region Gävleborg integrera ett jämlikhetsperspektiv i planering, genomförande och uppföljning av all hälso- och sjukvårdsverksamhet, såväl ordinarie arbete som utvecklingsarbeten, riktad till barn.

Stärk hälso- och sjukvårdens samverkan och samordning med socialtjänst och tandvård

I planeringen och utvecklingen av hälso- och sjukvården behöver det finnas förutsättningar för samverkan och samordning med alla relevanta aktörer, för att barn och unga ska kunna erbjudas en sammanhållen, god, nära, likvärdig hälso- och sjukvård där hälsofrämjande och förebyggande insatser ingår. Det finns behov av en stärkt samverkan och samordning mellan hälso- och sjukvården och

socialtjänsten, respektive hälso- och sjukvården och tandvården. Därför ska Region Gävleborg vidta följande åtgärder: I planeringen och utvecklingen av hälso- och sjukvården (God och nära vård) till barn ska samverkan med socialtjänsten stärkas. I planeringen och utvecklingen av hälso- och sjukvården (God och nära vård) och tandvården till barn ska samordningen mellan verksamheterna utvecklas.

Systematiskt arbetssätt med barns och ungas rättigheter och behov

Det är viktigt att Region Gävleborg utvecklar strategier och förutsättningar för att barns och ungas synpunkter och erfarenheter hörs och beaktas vid utformningen av hälso- och sjukvården. Barn och unga och deras närstående behöver få vara delaktiga vid planeringen och utformningen av hälso- och sjukvården på alla nivåer. Det handlar om delaktighet på en övergripande nivå när hälso- och sjukvården organiseras och planeras. Det kan också ske genom samverkan med civilsamhällesorganisationer. Region Gävleborg behöver på ett ännu tydligare och mer systematiskt sätt integrera barns och ungas rättigheter och behov i planeringen av hälso- och sjukvården, för att i organisationen göra de anpassningar som krävs för ändamålet. Därför ska följande åtgärder vidtas: Region Gävleborg ska systematiskt integrera barns och ungas rättigheter och behov i planeringen och organiseringen av hälso- och sjukvården.

Omställningen till en god och nära vård behöver stärkas med ett barnrättsperspektiv

Målet med den pågående omställningen God och nära vård är gynnsamt för barn och unga. Det sätter fokus på tidiga och samordnade insatser. För att omställningen ska anpassas till barn och unga behöver dock även elevhälsan och tandvården inkluderas i omställningsarbetet. En framtida stark primärvård i länet som arbetar mer hälsofrämjande, förebyggande och uppsökande för barn och unga, kan ge stora hälsoekonomiska vinster. Primärvården kan genom sitt breda uppdrag ta ett helhetsgrepp om barnets eller den unges och barns vårdnadshavares hälsoutveckling och förebygga uppkomsten av ohälsa och sjukdomar. Därför ska följande åtgärder vidtas: Region Gävleborg ska komplettera och förstärka den pågående omställningen i hälso- och sjukvården till en god och nära vård med ett barnrättsperspektiv.

Föräldraskapsstöd i samverkan genom ett utökat hembesöksprogram

I det svenska barnhälsovårdsprogrammet är ett tidigt hembesök en av grunderna, där hembesöket ofta är det första mötet mellan nyblivna föräldrar, barnet och sjuksköterskan på barnavårdscentralen. Mycket tyder på att om samhället ska uppnå en jämlik och förbättrad folkhälsa behöver verksamheter med olika huvudmän ges bättre förutsättningar att arbeta tillsammans. Ett utökat hembesöksprogram har förutsättningar att vara en långsiktig satsning som kan utjämna skillnader mellan barn som växer upp i olika områden i Gävleborgs län och på så sätt bidra till att fler barn får en bra start i livet. Ett sådant utökat program bör bygga på samverkan mellan barnhälsovården och socialtjänsten, som tillsammans ska ge ett förstärkt

stöd under barnets första 15 månader. Därför ska Region Gävleborg vidta följande åtgärder: utreda behovet av ett utökat hembesöksprogram i Gävleborgs län samt att utredningen sker i nära samverkan med kommunerna i länet.

Utveckla och stärk stödet för syskon till barn med cancer

Syskonen till cancerdiagnosticerade barn längtar efter sin vardag och sitt familjeliv. De mår bra av att träffa andra i samma situation och det är viktigt att ha familj och vänner i sin närhet. Det är förekommande att syskon till ett barn med cancerdiagnos har en fortsatt psykisk påverkan på grund av händelsen efter avslutad behandling. Syskon känner sig därtill fortfarande ledsna över det som hänt flera år efteråt. Sådan psykisk ohälsa påverkar både individen och dess familj negativt men är också en vård- och samhällskostnad. Därför är det nödvändigt att fokusera på att förebygga sådan psykisk ohälsa i tid. Stöd från omgivningen påverkar syskonens känslor, tankar och beteenden positivt. Rätt stöd stärker känslan av meningsfullhet och sammanhang och gör individen bättre på att hantera stress som uppstår. Stöd kan erhållas från många i omgivningen: föräldrar, släkt och vänner är uppenbara resurser. Sannolikt är det dock nödvändigt att också kunna erbjuda syskonen professionellt stöd. Ett sådant stöd är syskonfrämjare. En syskonstödjares uppgift är att ge syskon till ett sjukt barn extra uppmärksamhet, hjälp och stöd. Därför ska följande åtgärder vidtas: Region Gävleborg ska i större utsträckning inkludera syskon till cancersjuka barn i omvårdnaden, som en del att i ett tidigt stadium förebygga ohälsa och minska lidande hos syskon. Därtill ska organisationen säkerställa och kvalitetssäkra uppföljningen av syskon till cancersjuka barn i länet. Dessutom ska Region Gävleborg utreda behov samt möjlighet att införa resursen syskonstödjare i cancervården.

Utveckla tandvårdens arbete med att bedöma risken för karies hos barn

Karies är en sjukdom som till stor del går att förebygga genom goda, regelbundna munhygien- och kostvanor. Vanor grundläggs tidigt i ett barns liv och de kan vara svåra att bryta när de väl etablerats. Därför är det viktigt att tidigt arbeta hälsofrämjande och förebyggande med att stötta familjer och uppmuntra till goda vanor i vardagen. Det behovet är särskilt tydligt för familjer som lever i socialt utsatta kontexter. Tandvårdens samverkan med andra aktörer, såsom barnhälsovården, är en viktig del i att identifiera barn som löper risk att utveckla ohälsa och för att tidigt kunna sätta in förebyggande och hälsofrämjande insatser. Det är en svårighet för tandvården att identifiera de barn som löper risk för att få karies redan innan de första kariesskadorna har uppkommit. Det verkar främst vara befintliga kariesskador som ligger till grund för undersökningsfrekvensen i tandvården. Socioekonomiska och andra förhållandena förefaller inte vara utgångspunkt för förebyggande arbete och undersökningsfrekvens. Följande åtgärd påbörjas: Region Gävleborg och Folktandvården Gävleborg utvecklar tandvårdens förmåga och arbete med att bedöma risken för att karies utvecklas med hänsyn till barnets socioekonomiska omständigheter.

Tillgängliga ungdomsmottagningar i hela länet

Tröskeln för att få hjälp av ungdomsmottagningen måste sänkas och den fysiska tillgängligheten öka. Ett särskilt fokus ska finnas för att utveckla tillgången till mottagningar för ungdomar som bor utanför länets tätorter och antalet familjecentraler i länet ska bli fler.

Ungas psykiska hälsa och ohälsa

Det krävs specifik kompetens för att upptäcka, utreda och behandla psykisk ohälsa hos barn och unga, bland annat eftersom de har olika uttryck och behov från de späda åldrarna till ungdomen. Nödvändiga funktioner och kompetenser behöver finnas inom primärvården i länet för att kunna möta barn och unga med psykiska vårdbehov och för att kunna arbeta familjecentrerat. Primärvården behöver därför utveckla den allmänna och specifika barn- och ungdomskompetensen och bygga upp psykosociala team samt utveckla tvärprofessionella och tvärssektoriella arbetssätt när det gäller vård och behandling av barns och ungas psykiska vårdbehov. Dessutom behöver primärvården kunna erbjuda riktade föräldrastöd och psykologiska insatser för att förebygga och behandla psykisk ohälsa hos barn och unga. En resurs- och kompetensförstärkning av primärvården i Region Gävleborg i syfte att stärka verksamheten för psykiska vårdbehov hos barn och unga är nödvändig och bidrar till en bredare barn- och ungdomskompetens i primärvården som möter barns och ungas behov. Därför ska Region Gävleborg vidta följande åtgärder: Inom ramen för den pågående omställningen till god och nära vård ska primärvården förstärkas med nödvändiga resurser och kompetenser, och ge förutsättningar för tvärprofessionellt och tvärssektoriellt samarbete, för att möta barns och ungas psykiska vårdbehov.

Kostnadsfria vaccinationer mot TBE för barn

Spridningen av det fästingburna viruset TBE ökar och finns konstaterat i Gävleborg. I och med klimatförändringarna antas spridningen också fortsätta norrut, enligt Folkhälsomyndigheten. TBE kan orsaka en allvarlig form av hjärnhinneinflammation med svår huvudvärk, feber och förlamningssymtom. För att skydda sig mot viruset finns ett effektivt vaccin tillgängligt. Dock måste den enskilde stå för kostnaden själv. Barn till låginkomsttagare saknar ofta saknar skydd mot det fästingburna viruset TBE. Region Gävleborg ska erbjuda barn i länet kostnadsfri vaccination mot TBE.

Undersök om det finns ett mörkertal i psykisk ohälsa i familjer med låg socioekonomisk status och ställning i länet

Samtidigt som barn i ekonomiskt utsatta familjer har sämre psykisk hälsa, framgår att inskrivningar på sjukhus och medicinering för psykisk ohälsa inte har ökat lika mycket för barn i familjer längst ner i inkomst- och utbildningsfördelningen som för andra grupper. Tyder detta på att barn i familjer med låga inkomster och med föräldrar som har låg utbildning, i ökad utsträckning inte söker eller får tillräcklig vård för psykisk ohälsa? Frågan måste av flera och uppenbara skäl klarläggas och

göras till föremål för fortsatt analys. Följande åtgärd vidtas: Region Gävleborgs analys- och uppföljningsavdelning Samhällsmedicin uppdras att undersöka om det finns ett mörkertal i psykisk ohälsa i familjer med låg socioekonomisk status och ställning i länet.

Mål avseende Trygghet i livets alla skeden – arbetslivet samt vuxenlivet

Stärkt hälsa i hela länsbefolkningen

Trots en generell positiv hälsoutveckling i Gävleborgs län, med bland annat ökad medellivslängd, minskat insjuknande och minskad dödlighet i hjärt- och kärlsjukdom, ökar de ojämlika skillnaderna i hälsa i befolkningen. Den positiva hälsoutvecklingen gäller med andra ord inte alla. Hur länge människor lever, men också hur de mår medan de lever, skiljer sig åt mellan grupper i befolkningen. Ojämlighet i hälsa handlar om systematiska skillnader i hälsa mellan grupper. Det handlar alltså inte om hälsoskillnader som finns mellan individer, eller över tid för samma individ. Systematiska skillnader i hälsa är skillnader som beror på strukturer och normer som ger olika grupper olika förutsättningar för god hälsa. Region Gävleborg ska bidra till en jämlik folkhälsa med avseende på att minska strukturella skillnader i dödlighet och sjuklighet mellan grupper.

En primärvård i hela länet för alla länsbor

Den svenska hälso- och sjukvården är ännu ojämlik både avseende tillgång och utfall. Den vård och behandling som erbjuds befolkningen är beroende av bostadsort, om den enskilde är man eller kvinna, vilken utbildningsnivå och årsinkomst den enskilde har, om personen är född i Sverige, vilken åldersgrupp den enskilde tillhör, eller om den enskilde utöver den somatiska sjukdomen har en psykiatrisk diagnos eller en funktionsnedsättning. Dessutom är ojämlikheterna stora och bestående. Den nationella situationen återfinns också i Gävleborg. Utifrån grundläggande socialdemokratiska principer om rättvisa, social utjämning och solidaritet kan en sådan situation, mitt i kärnan av den svenska välfärden, aldrig accepteras. Sjukvård visar sämre resultat när det gäller patienternas egen upplevelse av vårdens förmåga att ge information och stöd, att göra patienten delaktig i sin egen vård. Sjukvården är också alltför koncentrerad till akutsjukhus och specialistvård.

En stark primärvård i länet har goda möjligheter att bidra till en jämlik hälsa i befolkningen. Därför ska primärvården i Gävleborg vara basen i utvecklingen av sjukvården. Tillgänglighet är en av de viktigaste jämlikhetsaspekterna för hälso- och sjukvården. Tillgänglighet handlar om att vården ska ges i rimlig tid för den enskilde. Men för patienten och de anhöriga innebär god tillgänglighet också att få träffa rätt person, med rätt kompetens vid upprepade tillfällen, att erbjudas bra information, mötas av en trygg fysisk miljö, att ha tillgång till en flexibel bokning, mm. I det individuella vårdmötet ska sjukvården i Gävleborg stärka individens tilltro att hantera sin egen sjukdom. Vården ska vara en serviceinriktad verksamhet. God tillgänglighet förutsätter balans mellan befolkningens efterfrågan och

sjukvårdens kapacitet och är därmed en fråga om prioritering utifrån behov, inte den enskildes ekonomiska och sociala förutsättningar.

En stark och fri kultur; ett levande civilsamhälle

Ett starkt och levande regionalt civilsamhälle är demokratin underbyggd i Gävleborg. Det består av ideella föreningar och folkrörelser, samfund och kooperativ som har byggts av människor som i samverkan vill förverkliga idéer, utveckla gemenskapen och tillvarata intressen. Demokratin börjar i vardagens gemenskap. Det handlar om att få uttrycka sina meningar och att utveckla dem i respektfulla samtal med andra, om att ha rätt att driva sina åsikter och försöka påverka andra och om möjligheten att i samverkan skapa föreningar och bygga verksamheter som tillvaratar det gemensamma intresset. Med en levande vardagsdemokrati skapas den tillit till varandra och till de gemensamma institutionerna som kännetecknar ett gott samhälle. Ideellt arbete och föreningslivet i Gävleborg är en omistlig del av den regionala demokratin. Organisationernas möjlighet att bedriva verksamhet, utvecklas och därigenom bidra till demokrati, folkhälsa, gemenskap och social sammanhållning ska stärkas i hela länet. En stark och oberoende kultursektor är en viktig del av en välfungerande demokrati. De enskilda kulturskaparna tillhör kulturlivets fundament och att kulturskapare kan arbeta under bra villkor är därför en förutsättning för ett vitalt kulturliv. Det är angeläget att öka tillgängligheten till kultur i hela länet för genom kulturen ökas självförståelse och självkänsla. Stabila observationer är att kvinnor i högre utsträckning än män är delaktiga i kulturlivet, att yngre är mer aktiva i kulturlivet än äldre, att social härkomst, uppnådd klass och inkomst påverkar i vilken utsträckning människor deltar i kulturlivet och att kulturdeltagandet är högre i städer. Kulturella uttrycksformer som innehåller och speglar Gävleborgs mångfald och historia hjälper till att förklara, inkludera och skapa delaktighet i länet. Det regionala kulturarvet ska stärkas och tillgängliggöras. Idag görs politiska försök att tysta och hindra fri kulturutövning i Gävleborg. Det har därför blivit helt avgörande att nu garantera yttrandefriheten och den konstnärliga och skapande friheten.

Sjukvård efter behov för ökad jämlikhet och tillgänglighet

Alla ska erbjudas en behovsanpassad hälso- och sjukvård av god kvalitet. En sådan vård ska vara jämlik, jämställd och tillgänglig. Detta är en grundförutsättning i den svenska välfärdsmodellen. Fri skattefinansierad sjukvård ger befolkningen en bättre hälsa, minskar orättvisa hälsoklyftor och leder till de bästa medicinska resultaten. Det finns emellertid mycket att göra för att bättre nå målet om en mer jämlik och rättvis sjukvård. Det ska tas ytterligare steg för en jämlik tandvård där tandhälsa inte är en klassfråga. De ekonomiska trösklarna till tandvården ska sänkas. På sikt måste tandvården omfattas av ett högkostnadsskydd liknande hälso- och sjukvårdens.

Den svenska hälso- och sjukvården är ännu ojämlig både avseende tillgång och utfall. Den vård och behandling som erbjuds befolkningen är beroende av bostadsort, om den enskilde är man eller kvinna, vilken utbildningsnivå och årsinkomst den enskilde har, om personen är född i Sverige, vilken åldersgrupp den

enskilde tillhör, eller om den enskilde utöver den somatiska sjukdomen har en psykiatrisk diagnos eller en funktionsnedsättning. Dessutom är ojämlikheterna stora och bestående. Den nationella situationen återfinns också i Gävleborg. Utifrån grundläggande socialdemokratiska principer om rättvisa, social utjämning och solidaritet kan en sådan situation, mitt i kärnan av den svenska välfärden, aldrig accepteras.

Sjukvård visar sämre resultat när det gäller patienternas egen upplevelse av vårdens förmåga att ge information och stöd, att göra patienten delaktig i sin egen vård. Sjukvården är också alltför koncentrerad till akutsjukhus och specialistvård. För att bibehålla eller öka kvaliteten i sjukvården måste organisation och synsätt förnyas. Vården måste komma närmare människorna via hälsocentraler, specialistmottagningar, mobila team, digitala lösningar, till patientens egna hem. Tidiga insatser och förebyggande vård kan förhindra insjuknande och förbättra prognosen vid sjukdom.

Geografisk närhet ska vara prioriterat i utvecklingen av den nära vården men verksamheten ska i allt större utsträckning flytta närmare människorna också med hjälp av nya tekniska lösningar. Digitaliseringen av sjukvården ska stärkas.

Mer av vård som idag ges vid sjukhusen måste erbjudas vid hälsocentralerna. En stark primärvård i länet har goda möjligheter att bidra till en jämlik hälsa i befolkningen. Därför ska primärvården i Gävleborg vara basen i utvecklingen av sjukvården.

Tillgänglighet är en av de viktigaste jämlikhetsaspekterna för hälso- och sjukvården. Tillgänglighet handlar om att vården ska ges i rimlig tid för den enskilde. Men för patienten och de anhöriga innebär god tillgänglighet också att få träffa rätt person, med rätt kompetens vid upprepade tillfällen, att erbjudas bra information, mötas av en trygg fysisk miljö, att ha tillgång till en flexibel bokning, mm. I det individuella vårdmötet ska sjukvården i Gävleborg stärka individens tilltro att hantera sin egen sjukdom. Vården ska vara en serviceinriktad verksamhet. God tillgänglighet förutsätter balans mellan befolkningens efterfrågan och sjukvårdens kapacitet och är därmed en fråga om prioritering utifrån behov, inte den enskildes ekonomiska och sociala förutsättningar.

Politikens inriktning avseende Trygghet i livets alla skeden – arbetslivet samt vuxenlivet

Genom följande inriktningar uppnås målen inom området Trygghet i livets alla skeden – arbetslivet och vuxenlivet:

Ett aktivt hälsoarbete

Region Gävleborg ska så långt möjligt säkerställa att förebyggande och främjande arbete når fler i befolkningen och i större utsträckning än idag når grupper med större risk och sårbarhet för ohälsa. Vidare ska hälso- och sjukvårdens systematiska och strukturerade arbete för att identifiera, och erbjuda stöd vid, ohälsosamma levnadsvanor stärkas. Därtill ska åtgärder vidtas för att öka kompetensen om

normkritik och likabehandling hos ledning och personal i samtliga organisationens verksamheter, med målet att detta ska utveckla och stärka mötet med länsinvånarna.

Fördela primärvårdsresurserna dit de behövs för att möta medborgarnas behov

För att bättre nå mål om ökad jämlikhet och tillgänglighet, behöver regelverket för hälsovalssystemet i Region Gävleborg (RG) förtydligas. RG har goda erfarenheter av privata vårdgivare som tillhandahåller bra verksamheter för nöjda patienter. Men inte desto mindre uppstår ett dilemma i ett vårdvalssystem där privata vårdgivare har fri etableringsrätt och primärvårdshuvudmannen ett sista hands ansvar. Den fria etableringsrätten försvårar RGs skyldighet och möjlighet att ge medborgarna vård efter behov. Regelverket för hälsovalssystemet i RG behöver utformas så, att sista handsansvaret överordnas privata aktörers möjlighet att etablera verksamhet utifrån andra hänsyn än befolkningens medicinska behov. Med en sådan princip är det möjligt att fördela primärvårdsresurserna dit de behövs för att möta medborgarnas behov. Angelägna förflyttningar i denna riktning är att stärka ett tillitsbaserat ledarskap där vårdgivarna ges bättre möjlighet att styra sin bemanning utifrån sina patienters behov.

En tandvård för alla

Det finns tydliga socioekonomiska skillnader även i tandhälsa bland länsbefolkningen. Inkomstskillnader förstärker skillnader i tandhälsa. Personer med lägre utbildningsnivå har ofta en sämre tandhälsa och den självskattade tandhälsan är sämre bland personer i en socioekonomiskt utsatt position. Socioekonomi har också betydelse för skillnader i barns tandhälsa och hos personer med funktionsnedsättning påverkas såväl upplevd som faktisk tandhälsa negativt. Region Gävleborg ska ta ytterligare steg för en jämlik tandvård där tandhälsa inte är en klassfråga. En jämlik tandvård bör därför kännetecknas av två egenskaper, dels frånvaro av omotiverade skillnader i behandling och tillgänglighet, dels en förmåga att kompensera för skillnader i olika människors risk för att drabbas av ohälsa och förutsättningar att konsumera tandvård. Därför behöver insatser göras både vad gäller vårdgivarnas förutsättningar att erbjuda god tandvård på lika villkor och vad gäller att skapa jämlika förutsättningar för människor att kunna få tandvård.

Yttrandefrihet och konstnärlig frihet

Att yttrandefriheten upprätthålls är avgörande för ett demokratiskt samhälle. Därför måste också den konstnärliga friheten garanteras på statlig såväl som regional och kommunal nivå. Idag är friheterna satt under press och till och med hotade. Därför ska kultur- och kompetensnämnden genomföra en grundlig analys av nuvarande styrdokument (inkl dokument för reglering av stöd) för att stärka förutsättningarna för yttrandefrihet och konstnärlig frihet i länet. Likaså ska Region Gävleborg anslutas till fristadssystemet, som ger konstnärer på flykt säkerhet och möjlighet att vara fortsatt verksamma. Alla människors lika och okränkbara värde hotas när HBTQ-rörelsen ifrågasätts. För att stärka rörelsen i Gävleborg ansluter Region Gävleborg som sponsor och partner till lokala Pridearrangemang.

Ökad tillit och gemenskap behöver en stark folkbildning

Jämlika livsvillkor är en förutsättning för tillit. Stora sociala skillnader riskerar att skapa motsättningar och minskar möjligheten till identifikation mellan grupper i samhället, vilket är förutsättningen för solidaritet och sammanhållning. Nivåerna av tillit varierar mellan olika grupper av människor i Gävleborg. Lägst grad av tillit finns bland människor i utsatta positioner. Personer med låg utbildning, som lever i ekonomisk utsatthet och som har sämre hälsa har överlag en lägre grad av tillit än personer som har en socioekonomiskt starkare position. Yngre litat i lägre utsträckning än äldre på andra. Överlag är nivån av tillit något lägre i Gävleborg än i riket. Skillnader i livsvillkor och tillit påverkar vilka som deltar i val och vilka som inte deltar. Unga män, utrikes födda och personer med låg utbildningsnivå, låga inkomster och svag ställning på arbetsmarknaden deltar i val i lägre utsträckning än andra och riskerar därmed att i lägre grad få sina intressen tillgodosedda. Människor som bor i socioekonomiskt utsatta områden upplever sig ha sämre möjligheter att påverka, har sämre kunskaper om hur det politiska och demokratiska samhällslivet fungerar samt har ett lägre förtroende för myndigheter och offentliga verksamheter. Det finns anledning att uppmärksamma och motverka sjunkande grader av mellanmänniskt förtroende samt tillit till och deltagande i samhällslivet bland länsborna. Folkbildning stärker demokratin och gör fler delaktiga i samhällsutvecklingen, vilket också bidrar till en god livsmiljö, attraktiva platser och en tillgänglig region. I skärningspunkten mellan den regionala jämlikhetsutredningen och den regionala utvecklingsstrategin utarbetas en regional folkbildningsstrategi vilken ska stärka värden som tillit och delaktighet samt platsattraktivitet och öppenhet.

Professionella kulturarbetare ska kunna verka och försörja sig

Professionella kulturarbetare uppbär i hög utsträckning den lokala och regionala yttrandefriheten och konstnärliga friheten. Det är i deras praktiska verksamhet som friheterna tar form och reproduceras. Det är ofta svårt att försörja sig som professionell kulturarbetare. Dagens kulturarbetsmarknad präglas av tidsbegränsade osäkra anställningar. Det är vanligt att kulturarbetare kombinerar projektanställningar, egen företagsverksamhet och perioder när de försörjer sig på stipendier, som inte räknas som inkomst i trygghetssystemen. Kulturarbetarnas fackföreningar och intresseorganisationer har svårt att teckna bra avtal när de förhandlar mot stora motparter. De osäkra arbetsvillkoren har bidragit till ökad social snedrekrytering. Det är främst ungdomar med välbeställda föräldrar som vågar satsa på en konstnärlig utbildning. Kulturarbetare som uppträder på scen har ofta sin arbetstid på kvällar och helger. Eftersom det saknas ett lagkrav på kommunerna att ha barnomsorg på obekvämt arbetstid är det svårt att kombinera arbetet som professionell konstnär med föräldraansvar för barn. Många utbildade konstnärer har inte arbetsinkomst från konstnärlig verksamhet eftersom det finns få betalda jobb i sektorn. Uppropen under #metoo från kvinnor verksamma i det svenska kulturlivet har uppmärksammat sexuellt våld och trakasserier som ett arbetsmiljöproblem i kultursektorn. Den offentligt finansierade kulturen ska vara föregångare inom sina egna organisationer, analysera verksamheten ur ett

jämställdhetsperspektiv, och långt mera bestämt än tidigare driva praktiskt jämställdhetsarbete. Region Gävleborg ska därtill undersöka hur organisationen kan stödja kulturarbetares fackliga organisationer och intresseorganisationer på kulturområdet. Likaså ska undersökas möjligheterna att skapa fler arbetstillfällen för kulturskapare genom satsningar på kultur i arbetslivet och kultur i vård och omsorg. Enprocentregeln för konstnärlig utsmyckning ska konsekvent tillämpas inom Region Gävleborg.

Kvinnors hälsa och förlossningsvården

Alla kvinnor och deras familjer ska känna trygghet och få en säker vård i rätt tid i samband med graviditet, förlossning och eftervård, baserat på kvinnors olika behov. Det finns behov att stärka vården i flera avseenden såsom att bli bättre på att upptäcka och behandla sjukdomar som drabbar kvinnor; stärka möjligheten till eftervårdsbesök i samband med förlossning samt stärka vården för kvinnor som utsatts för sexuellt våld och könsstympning. Könsuppdelad statistik är en förutsättning för att synliggöra ojämställdheten i hälso- och sjukvården.

Kortare väntetider och köer i sjukvården

Det finns ett stort behov av insatser för att åstadkomma en förbättrad tillgänglighet i sjukvården. Bland annat behöver väntetiderna och köerna inom hälso- och sjukvården minska för att ge fler patienter vård i rätt tid. Utöver väntetider och köer handlar tillgänglighet om geografisk närhet, öppettider, nyttjande av digital vård och digitala lösningar för kontakter med vården. Omställningen till ”God och Nära vård i Gävleborg” ska därför prioriteras liksom digitaliseringen av tillgängligheten.

Ökad delaktighet och respekt

Varje patient har unik kunskap om sig själv och sina behov, förväntningar och resurser. Resultatet av behandlingen blir således bättre om patienten och dennes närstående så långt det är möjligt kan vara delaktiga i vård och behandling. Förutsättningarna för patienten och anhöriga att själva kunna påverka sin vård och hälsa ska öka.

Säker och trygg sjukvård

Patientsäkerheten i vården ska säkerställas genom tillgängliga och säkra processer mellan aktörer, adekvat kunskap och kompetens hos medarbetarna, säkra processer i vård och behandling, samt att patienten deltar som medskapare. Kontinuitet i vårdrelationen påverkar gynnsamt sjukdomsförlopp, vårdbehov och relaterade kostnader. Kontinuiteten i vården ska säkerställas, bland annat genom att göra regionen oberoende av inhyrd personal.

Mål avseende Trygghet i livets alla skeden – livet som äldre

En trygg och värdig äldrevard

Alla åldras, från dagen då vi föds. Den är en naturlig del av livet. Människor lever också allt längre och förväntat antal friska levnadsår vid 65 års ålder ökar. Men hälsan är inte jämnt fördelad. Hur åldrandet utvecklas, blir och upplevs beror på många olika faktorer såsom kön, socioekonomiska förhållanden, etnicitet, funktionsnedsättning, mfl.

För att få möjlighet att åldras på ett sätt som låter individer fortsätta vara och göra det de själva värdesätter, behövs olika insatser – av den enskilde och av samhället – i olika skeden av åldrandet. Först åtgärder för att så långt möjligt främja friskfaktorer, förebygga olika kroniska tillstånd och flytta fram tidpunkten för inskränkningar i funktionsförmågan.

När individens förmågor börja avta behövs stöd från bl.a. hälso- och sjukvården, dels i att så långt möjligt bibehålla förmågor, dels bota eller sakta ner sjukdomsförlopp, dels och så småningom att hantera långt framskridna kroniska tillstånd.

Hos de äldre har många någon kronisk sjukdom, och en stor del av hälso- och sjukvårdens resurser används i vården av äldre med kroniska sjukdomar. Trots det finns brister i vården för denna grupp. De äldre med kroniska sjukdomar har rätt till bra samordning mellan vårdens och omsorgens olika delar. Många äldre är också aktiva och delaktiga i samhället och förväntar sig att få vara delaktiga i beslut om den egna vården, vilket de ges sämre förutsättningar till. De äldsta i befolkningen är minst delaktiga i sin vård. Eftersom det rör sig om personer som har ett större vårdbehov jämfört med andra är det helt nödvändigt att vården bättre anpassas till denna grupp.

De äldre upplever i högre utsträckning att personalen inte spenderar tillräckligt mycket tid med dem och att det blir svårare för vårdpersonalen att känna till patienternas medicinska historia. De äldre känner mindre att läkaren uppmuntrar dem att ställa frågor och att de blir involverade så mycket som de önskar i beslut om den egna vården. Det finns dessutom vissa skillnader mellan män och kvinnor där kvinnor upplever sämre förutsättningar för delaktighet i vissa aspekter. Sjukvården visar svaga resultat när det gäller att diskutera och planera vilken vård patienterna vill eller inte vill få vid svåra sjukdomar eller vid livets slutskede.

Psykisk ohälsa bland äldre är ett samhällsproblem och ett problem för den enskilde som drabbas. Men trots att många äldre personer lever med psykisk ohälsa visar undersökningar att äldre ofta inte får hjälp. Därtill förekommer stora skillnader mellan olika grupper. Bland äldre som oftare mår psykiskt dåligt finns kvinnor, personer med sämre ekonomi och personer som bor ensamma. Äldre personer har också en ojämlig tillgång till behandling där de till exempel mer sällan får specialiserad psykiatrisk vård. Samtidigt är äldre den grupp där störst andel hämtar ut antidepressiv medicin.

En god munhälsa har stor betydelse för livskvaliteten, självkänslan och det sociala livet. Det gäller i alla åldrar. I takt med att fler blir allt äldre och behöver hjälp och stöd med sin dagliga omvårdnad, ökar även behovet av stöd vid munvård för en tillfredsställande munhälsa. Ett hot mot tandhälsan hos äldre är om man förlorar

kontakten med tandvården. Det är lätt hänt att tandvårdsbesöket prioriteras bort för den som har ett ökat vårdbehov och får använda en stor del av vardagen till att förbereda och genomföra besök hos olika vårdgivare. Det är av stor betydelse om munhälsan uppmärksammas i samband med övriga hälso- och sjukvårdskontakter.

Kultur för de äldsta

Alla ska kunna se fram emot en trygg ålderdom, inte bara de som har bäst förutsättningar. Äldreomsorgen ska hålla hög kvalitet över hela länet och utgå ifrån behov och rätt till självbestämmande. Den som behöver både vård och omsorg ska mötas av personlig kontinuitet, något som också är viktigt för de anhöriga. Den som behöver ska få stöd och omsorg att delta i samhällslivet. Det handlar om behovet av hjälp i hemmet, av samvaron, att bli sedd och förstådd. Detta behövs för att alla ska kunna åldras i trygghet och med värdighet. Gävleborg står det kommande decenniet inför en utveckling och demografisk förändring som innebär att vi behöver prioritera äldres situation och äldreomsorgen i alla delar. Äldre personer som är i behov av samhällets stöd har, precis som barn och unga, svårt att kunna ta del av det kulturutbud som finns.

Politikens inriktning avseende Trygghet i livets alla skeden – livet som äldre

Genom följande inriktningar uppnås målen inom området Trygghet i livets alla skeden – livet som äldre:

Psykisk ohälsa bland äldre

Åldrandet innebär en ökad risk för psykisk ohälsa. Två av de vanligaste psykiska sjukdomarna hos äldre personer är depression och ångestsyndrom. Även risken för suicid ökar med stigande ålder. Det är framför allt bland män som risken ökar. Arbetet med äldres psykiska ohälsa ska stärkas.

Munhälsan hos äldre

Att ha en god munhälsa är viktigt för livskvalitet och självkänsla. Det handlar om att ha god tuggförmåga för att effektivt kunna tillgodogöra sig kosten. Tänder har också stor betydelse för att kunna tala och därmed kommunicera och utgör även en viktig del av utseendet. Äldre löper en ökad risk att få en sämre munhälsa. Arbetet med äldres munhälsa ska stärkas.

God och nära vård: Regional samverkan för kultur i äldreomsorgen

Ett utvecklingsområde inom vården är hur man ska kunna erbjuda socialt och kulturellt innehåll i linje med den nationella värdegrunden för äldreomsorgen, att äldre personer ska få leva ett värdigt liv och känna välbefinnande samt ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Region Gävleborg ska se över möjligheterna till en överenskommelse mellan Region Gävleborg och kommunerna

i länet avseende samverkan gällande kultur i äldreomsorg inom ramen för arbetet med God och nära vård i Gävleborg.

Stärk äldres möjligheter att vara delaktiga i sin egen vård

Arbetet med förbättrad och stärkt patientdelaktighet ska fortsätta. Den äldre patienten behöver information för att kunna vara delaktig. Delaktighet kräver kunskap och insikt. Därför måste patienten få god och anpassad information om sin vård och behandling och om eventuella risker.

Förtydliga gränssnittet mellan kommunal primärvård och regionens specialiserade sjukvård

Omställningen till en nära vård och utökade möjligheter att utföra medicinska insatser utanför vårdinrättningar medför att gränssnittet mellan kommunal primärvård och regionens specialiserade sjukvård som kan utföras i hemmet blir alltmer otydligt. Det riskerar att drabba den äldre negativt. Därför ska gränssnittet förtydligas.

Område 3: Brottslighet och segregation

Det finns ett samband mellan ojämlikhet i samhället och kriminalitet. Även variation i brottslighet förklaras av ojämlikhet. Sambandet mellan ojämlikhet och kriminalitet beror på vilken typ av brottslighet det gäller. Ekonomisk brottslighet som penningtvätt och skatteundandragande har andra förövare, orsaker och samband mellan fördelning och kriminalitet än annan brottslighet.

Ett fungerande skattesystem där var och en gör rätt för sig är en förutsättning för den svenska modellen. Skatteflykt och skatteundandragande innebär mycket stora kostnader för Sverige och för Gävleborg och det drar undan viktiga resurser från den gemensamma välfärden. Skattefusk och skatteundandragande skadar också enskilda företagare och näringslivet eftersom det försvårar fri och rättvis konkurrens. Offentliga arbetsgivare i Gävleborg ska vara föredömen i att förhindra arbetslivskriminalitet genom att vid upphandling värna kollektivavtal så att anställda garanteras trygga arbetsvillkor. Motsvarande krav ska också ställas på underleverantörer.

Tilltro mellan medborgarna och förtroende för myndigheter och andra samhällsinstitutioner vilar på att människor upplever och uppfattar att andra individer och företag gör rätt för sig. Därmed hotar skatteflykt och skatteundandragande viktiga värden vid sidan av den offentliga välfärden och det privata företagandet. Skattefusk vidgar dessutom klyftor och ökar ojämlikheten när skatteuttaget övervältras på andra grupper i samhället. Arbetet mot skatteflykt, skatteundandragande och penningtvätt behöver fortsätta och förstärkas. Arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott är viktigt för förtroendet för välfärdssystemen. Välfärdsbrottsligheten ska stävjas.

Mäns våld mot kvinnor förekommer överallt i samhället och kan antas ha ökat under pandemin. Våldet är en stor personlig kränkning, ett vanligt samhällsproblem och ett allvarligt folkhälsoproblem. Våldet är som vanligast i det egna hemmet, men kvinnors otrygghet och utsatta situation märks så väl på arbetsplatsen som på gatan och i parken. Särskilt utsatta är äldre och yngre kvinnor, kvinnor med funktionsnedsättning, utlandsfödda kvinnor samt kvinnor i missbruk. Att stoppa mäns våld mot kvinnor är en prioriterad fråga. Betydligt fler åtgärder och resurser är nödvändigt för att förebygga att våld utövas och att säkra stöd och skydd till utsatta, men även förmågan att uppspåra och lagföra personer som utsatt sin partner för våld behöver förstärkas.

Kampen mot den grova brottsligheten och nyrekryteringen till gäng måste intensifieras. Narkotika är en huvudinkomst för kriminella nätverk och gäng och kontroll över narkotikamarknader leder ofta till våldsamma uppgörelser. Därför måste narkotikahandeln strypas för att bekämpa den grova brottsligheten. För att minska brottsligheten och öka tryggheten krävs också åtgärder som inte bara riktas mot brotten, utan också mot brottens orsaker. Det brottsförebyggande arbetet på regional och lokal nivå måste stärkas och byggas ut. Att klara av skolan är ett viktigt skydd när det gäller att undvika att bli kriminell och risken att utsättas för brott. Utöver skolans centrala roll behövs förstärkande verksamhet inom ramen för det regionala och lokala brottsförebyggande arbetet.

Behovet av ett utvecklat brottsförebyggande arbete med välfärden som drivkraft

Det finns många och komplexa orsaker till att en människa begår brott. Den individ som i unga år börjar begå brott gör det ofta för att en rad nödvändiga skyddsfaktorer har saknats under uppväxten. Vanligen handlar det om brister i hemmiljön, en skolgång som inte har fungerat eller att samhällets skyddsnät i något avseende har fallerat. Psykisk sjukdom, missbruk, arbetslöshet eller annan ekonomisk otrygghet är också bidragande faktorer till att människor begår brott.

Att motverka brottslighetens grundorsaker handlar därför till stor del om att skapa en god välfärd för alla. Det är både en fråga om ekonomisk trygghet och om att rättvist fördela livschanser och skapa förutsättningar för människor att på lika villkor välja väg i livets olika skeden. Rätten till en trygg barndom och en trygg uppväxt utan droger och våld är kanske det mest centrala i det tidiga livet. Senare i livet handlar det om rätt till utbildning och arbete, och möjligheter att utvecklas i sitt arbete. Det handlar även om en god boendemiljö som är trygg och säker. Välfärdsolitik handlar därmed till stor del om att öka jämlikheten och minska klyftorna i samhället. Ett ojämnt samhälle med stora sociala och ekonomiska orättvisor kan utgöra en grogrund för brottslighet.

Parallellt med arbetet att utveckla välfärden måste därför brottsligheten mötas med riktade insatser för såväl de individer som riskerar att begå eller har begått brott, som mot de omständigheter, platser och situationer där det finns en risk för att brott kan begås.

Det finns flera perspektiv att beakta i det brottsförebyggande arbetet. Olika grupper av människor utsätts för olika typer av brott och upplevelsen av trygghet är ojämnt fördelad i befolkningen. Detta gäller inte minst mellan kvinnor och män. Män begår avsevärt fler brott än kvinnor. Det finns också skillnader i vilka slags brott män respektive kvinnor begår. Såväl rättsväsendet som andra samhällsaktörer behöver ha kunskap om och kunna hantera kvinnors respektive mäns villkor och förutsättningar. Ett jämställdhetsperspektiv behöver därför integreras i allt brottsförebyggande arbete.

Barn både begår och utsätts för brott. Barn har rätt att växa upp utan våld och påverkas när föräldrar eller nära anhöriga begår eller utsätts för brott. Det är därför viktigt med ett barnrättsperspektiv i det brottsförebyggande arbetet, inte minst när det handlar om åtgärder som syftar till att tidigt upptäcka och motverka våld inom familjen.

Många samhällsaktörer bidrar till att förebygga brott. Det finns många aktörer i samhället, både offentliga och privata, som kan bidra till att förebygga brott. För vissa av dem är det brottsförebyggande arbetet en integrerad del av kärnverksamheten. Andra aktörer bedriver verksamhet med andra huvudsyften men kan ändå aktivt bidra i det brottsförebyggande arbetet. Region Gävleborg hör till den senare kategorin av brottsförebyggande aktörer.

Mål avseende Brottslighet och segregation

Förebyggande åtgärder mot brottslighet

Region Gävleborg har en betydelsefull roll i det brottsförebyggande arbetet genom sitt ansvar för hälso- och sjukvården i länet. Hälso- och sjukvårdens olika verksamheter kan uppmärksamma våld eller annan utsatthet och ska verka för att våldsutsatta erbjuds vård eller hänvisa till stöd- och hjälpinsatser från andra aktörer. Folkvandvården, BVC, MVC, ungdomsmottagningar och vårdcentraler är alla viktiga verksamheter både när det gäller att upptäcka våld och ge adekvat stöd och vård. Psykisk ohälsa och psykiatriska diagnoser behöver upptäckas tidigt hos barn som riskerar att dras in i kriminella sammanhang. Brottsoffer som utsätts för det traumatiserande våldet behöver vård.

Bekämpa brotten och brottens orsaker

Det finns ett samband mellan ojämlikhet i samhället och kriminalitet. Även variation i brottslighet förklaras av ojämlikhet. Sambandet mellan ojämlikhet och kriminalitet beror på vilken typ av brottslighet det gäller. Ekonomisk brottslighet som penningtvätt och skatteundandragande har andra förövre, orsaker och samband mellan fördelning och kriminalitet än annan brottslighet.

Ett fungerande skattesystem där var och en gör rätt för sig är en förutsättning för den svenska modellen. Skatteflykt och skatteundandragande innebär mycket stora kostnader för Sverige och för Gävleborg och undandrar viktiga resurser från den gemensamma välfärden. Skattefuskar och skatteundandragande skadar också enskilda företagare och näringslivet eftersom det försvårar fri och rättvis konkurrens.

Mäns våld mot kvinnor förekommer överallt i samhället och kan antas ha ökat under pandemin. Våldet är en stor personlig kränkning, ett vanligt samhällsproblem och ett allvarligt folkhälsoproblem. Våldet är som vanligast i det egna hemmet, men kvinnors otrygghet och utsatta situation märks så väl på arbetsplatsen som på gatan och i parken. Särskilt utsatta är äldre och yngre kvinnor, kvinnor med funktionsnedsättning, utlandsfödda kvinnor samt kvinnor i missbruk. Att stoppa mäns våld mot kvinnor är en prioriterad fråga. Betydligt fler åtgärder och resurser är nödvändigt för att förebygga att våld utövas och att säkra stöd och skydd till utsatta, men även förmågan att uppspara och lagföra personer som utsatt sin partner för våld behöver förstärkas.

Arbetet mot den grova brottsligheten och nyrekryteringen till gäng måste intensifieras. Narkotika är en huvudinkomst för kriminella nätverk och gäng och kontroll över narkotikamarknader leder ofta till våldsamma uppgörelser. Därför måste narkotikahandeln strypas för att bekämpa den grova brottsligheten.

För att minska brottsligheten och öka tryggheten krävs åtgärder som inte bara riktas mot brotten, utan också mot brottens orsaker. Det brottsförebyggande arbetet på regional och lokal nivå måste stärkas och byggas ut. För att minska brottsligheten och öka tryggheten i Gävleborg behöver också antalet anställda poliser öka, polisens lokala synlighet, närvaro och förankring i fler lokalsamhällen bli tydligare och därför behöver resurserna till polisen bli större i Gävleborg.

Stärk länsinvånarnas kontroll, inflytande och delaktighet

Människans behov av delaktighet, inflytande och kontroll är grundläggande för välbefinnande och livskvalitet och därmed även för hälsa. Personer med låg socioekonomisk position har mindre tillit till sin omgivning, svagare sociala nätverk, lägre tilltro till sin egen förmåga och fler psykologiska riskfaktorer och därmed ökad risk för sjukdom och död. Personer med kortare utbildning skattar sin hälsa lägre än de med längre utbildningstid. Den självupplevda diskrimineringen är mer omfattande särskilt i utsatta grupper. Även delaktighet och deltagande i form av demokratiska val och engagemang i det civila samhället är lägre i grupper med lägre socioekonomisk status. Social oro med våld och destruktiva handlingar bottnar ofta i bristande känsla av delaktighet, med känslor av utanförskap, diskriminering, frustration och maktlöshet. Region Gävleborg har en betydelsefull roll i det brottsförebyggande arbetet genom sitt ansvar för verksamheter som kan öka länsinvånarnas delaktighet, inflytande och kontroll i sina lokala sammanhang.

Politikens inriktning avseende Brottslighet och segregation

Genom följande inriktningar uppnås målen inom området Brottslighet och segregation:

Undersök om det finns ett mörkertal i psykisk ohälsa i familjer med låg socioekonomisk status och ställning i länet

Samtidigt som barn i ekonomiskt utsatta familjer har sämre psykisk hälsa, framgår att inskrivningar på sjukhus och medicinering för psykisk ohälsa inte har ökat lika mycket för barn i familjer längst ner i inkomst- och utbildningsfördelningen som för andra grupper. Tyder detta på att barn i familjer med låga inkomster och med föräldrar som har låg utbildning, i ökad utsträckning inte söker eller får tillräcklig vård för psykisk ohälsa? Frågan måste av flera och uppenbara skäl klarläggas och göras till föremål för fortsatt analys. Följande åtgärd vidtas: Region Gävleborgs analys- och uppföljningsavdelning Samhällsmedicin uppdras att undersöka om det finns ett mörkertal i psykisk ohälsa i familjer med låg socioekonomisk status och ställning i länet.

Ett strategiskt arbete mot diskriminering och ojämlikhet – Stoppa mäns våld mot kvinnor

Mäns våld mot kvinnor är ett samhällsproblem, inte en familjeangelägenhet. Varje dag går gärningsmän, våldsutsatta kvinnor och barn till jobb, barnomsorg och skola, där de möter välfärdens verksamheter. Ibland har de välfärden som arbetsgivare. Oavsett är välfärden närvarande och bär på en potential att upptäcka och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Region Gävleborg är arbetsgivare för både den som utsätts för våld och den som utsätter andra för våld. Personalpolitiken behöver vara ett verktyg för att upptäcka och agera gentemot mäns våld mot kvinnor, genom att frågan lyfts på arbetsplatser och stöd för anställda ur våld och en våldsamt situation stärks. Följande åtgärder vidtas: Mäns våld mot kvinnor uppmärksammas i Region Gävleborgs medarbetarundersökningar och i medarbetarsamtal; därtill att Region

Gävleborg säkerställer att det finns möjligheter till vidare stöd för den som utsätts för våld, till exempel genom företagshälsovården.

Främja ett mer jämlikt deltagande i demokratin och civilsamhället

Insatser ska göras på en bredd av områden, men särskilt fokus behöver läggas på att skapa förutsättningar för kontroll, inflytande och delaktighet genom att främja ett mer jämlikt deltagande i demokratin, främja ett mer jämlikt deltagande i det civila samhället samt därvid prioritera individer och grupper som i lägre utsträckning än andra har möjlighet till kontroll, inflytande och delaktighet. Kontroll över sitt eget liv och inflytande och delaktighet i samhället är viktigt för alla människor men prioritet bör ändå ges åt insatser riktade mot grupper som i lägre utsträckning än andra är delaktiga. Åtgärder för att stärka individer och gruppers kontroll, inflytande och delaktighet och att göra förutsättningarna för dessa aspekter mer jämlika är en viktig del av arbetet med en god och jämlik hälsa, som i dagsläget är ojämnt fördelad i befolkningen. Region Gävleborg ska verka för ett breddat och mer jämlikt medborgarinflytande samt mer jämlikt deltagande i det civila samhället. Det kan innebära att arbeta för att öka valdeltagandet bland grupper där deltagandet är lägre, öka kännedom hos underrepresenterade grupper om hur att engagera sig politiskt, stärka möjligheten till socialt deltagande och delaktighet för grupper med mindre resurser, exempelvis genom riktade ekonomiska bidrag (till personer eller föreningar i syfte att sänka avgifterna) eller genom att erbjuda kostnadsfria aktiviteter och utrustning. Det kan även handla om att anpassa tider för aktiviteter för att fler ska kunna ta sig till och från med kollektivtrafik eller anpassa turtäthet för kollektivtrafik för att fler ska kunna ta sig till och från aktiviteter.

Stärkta kompetenser och resurser i primärvården för att möta barn och unga med psykisk ohälsa

Det krävs specifik kompetens för att upptäcka, utreda och behandla psykisk ohälsa hos barn och unga, bland annat eftersom de har olika uttryck och behov från de späda åldrarna till ungdomen. Nödvändiga funktioner och kompetenser behöver finnas inom primärvården i länet för att kunna möta barn och unga med psykiska vårdbehov och för att kunna arbeta familjecentrerat. Primärvården behöver därför utveckla den allmänna och specifika barn- och ungdomskompetensen och bygga upp psykosociala team samt utveckla tvärprofessionella och tvärsektoriella arbetssätt när det gäller vård och behandling av barns och ungas psykiska vårdbehov. Dessutom behöver primärvården kunna erbjuda riktade föräldrastöd och psykologiska insatser för att förebygga och behandla psykisk ohälsa hos barn och unga. En resurs- och kompetensförstärkning av primärvården i Region Gävleborg i syfte att stärka verksamheten för psykiska vårdbehov hos barn och unga är nödvändig och bidrar till en bredare barn- och ungdomskompetens i primärvården som möter barns och ungas behov. Därför ska Region Gävleborg vidta följande åtgärder: Inom ramen för den pågående omställningen till god och nära vård ska primärvården förstärkas med nödvändiga resurser och kompetenser, och ge förutsättningar för tvärprofessionellt och tvärsektoriellt samarbete, för att möta barns och ungas psykiska vårdbehov.

Hälsobuss för uppsökande barnhälsovård i samverkan med socialtjänsten och tandvården

Uppsökande barnhälsovårdsarbete är särskilt angeläget. Ett sådant arbete bör omfatta representanter för flera professioner som kan erbjuda olika typer av aktiviteter och stödinsatser till familjerna i socioekonomiskt utsatta områden. Genom uppsökande arbete ska tillgängligheten till det tidiga hälsofrämjande och förebyggande arbetet för familjer i utsatthet öka, liksom även för alla barn och familjer. En hälsobuss ska vara en mobil familjecentral som omfattar barnhälsovårdspersonal, föräldraskapsstödjare, socionomer och tandvårdspersonal. I bussen ska familjer erbjudas göra BVC-besök, istället för att ta de små barnen till BVC. Föräldraskapsstödjare kan samtidigt arbetat utåtriktat med att dela ut och sprida aktuell information. Personalen i hälsobussen kan därtill erbjuda flera främjade aktiviteter t.ex. sagoläsning och inspiration att läsa för sina barn. Följande åtgärd vidtas: Region Gävleborg utreder och förbereder införande av konceptet hälsobuss enligt ovan.

Föräldraskapsstöd i samverkan genom ett utökat hembesöksprogram

I det svenska barnhälsovårdsprogrammet är ett tidigt hembesök en av grunderna, där hembesöket ofta är det första mötet mellan nyblivna föräldrar, barnet och sjuksköterskan på barnvårdscentralen. Mycket tyder på att om samhället ska uppnå en jämlik och förbättrad folkhälsa behöver verksamheter med olika huvudmän ges bättre förutsättningar att arbeta tillsammans. Ett utökat hembesöksprogram har förutsättningar att vara en långsiktig satsning som kan utjämna skillnader mellan barn som växer upp i olika områden i Gävleborgs län och på så sätt bidra till att fler barn får en bra start i livet. Ett sådant utökat program bör bygga på samverkan mellan barnhälsovården och socialtjänsten, som tillsammans ska ge ett förstärkt stöd under barnets första 15 månader. Därför ska Region Gävleborg vidta följande åtgärder: utreda behovet av ett utökat hembesöksprogram i Gävleborgs län samt att utredningen sker i nära samverkan med kommunerna i länet.

Stärk vården för kvinnor som utsatts för sexuellt våld och könsstympning

Sexuellt våld har en djupgående påverkan på såväl fysisk som psykisk hälsa. Det sexuella våldet är utbrett i samhället. Sexuellt våld förekommer i många olika sammanhang, exempelvis inom nära relationer, genom överfallsvåldtäkter eller genom sex mot ersättning. I de allra flesta fall handlar det om mäns våld mot kvinnor. Sexuellt våld kan ge upphov till hälsomässiga konsekvenser på både kort och lång sikt. Exempelvis förekommer posttraumatiskt stressyndrom i hög utsträckning bland personer som sökt vård efter sexuellt våld. Sexuellt våld medför även ökad risk för psykiatriska tillstånd som ätstörningar och självskadebeteenden, liksom somatiska tillstånd.

Könsstympning är ett uttryck för en djupt rotad ojämställdhet mellan könen, och som en del av mäns våld mot kvinnor. Könsstympning kan ge upphov till olika typer av medicinska, sexuella, psykologiska och sociala konsekvenser som gör att kvinnan eller flickan är i behov av vård. Vissa kvinnor får långsiktiga komplikationer så som urinvägsbesvär, samlagssvårigheter och komplicerade

förlossningar. Könstympling kan även leda till långsiktiga konsekvenser i form av psykisk ohälsa.

Att ovan nämnt våld inte identifieras eller hanteras som en möjlig orsak till ohälsa, leder till att många patienter erbjuds vård och behandling som i viss mån är missriktad. Utöver lidande för patienten ger detta upphov till ett ineffektivt resursanvändande. Vårdens resurser behöver användas mer effektivt för att möta patientbehoven och bemötandet av personer som utsatts behöver stärkas.

Utveckla "Allmän kurs – Polisförberedande (1-3 år)" i Region Gävleborg

I Sverige finns ett fåtal polisförberedande inriktningar på allmän kurs vid folkhögskola. Det finns dock ingen i hela Mellansverige eller i Norrland förutom i Umeå. Det finns heller ingen polisförberedande inriktning som samverkar med polishögskolan i Solna eller med Polisen i Polisregion Mitt.

Region Gävleborg förbereder för att starta polisförberedande inriktning på allmän kurs 1-3 år samt polispreparand, dvs intensivkurs inriktad på polishögskolans tester för personer som redan är behöriga.

Samverkan ska sonderas med Polismyndigheten och Polishögskolan samt Arbetsförmedlingen.

Utbildningen kan förläggas till Söderhamns kommun.

Område 4: Teknisk utveckling, klimat och välstånd

Teknikutveckling, gynnsam klimatpåverkan och ökat välstånd är grunden för en modern tillväxtpolitik. Omställning av industri och energiproduktion kommer att öka vi Sveriges säkerhet, skapa nya jobb i hela landet och sänka klimatutsläppen. Den nuvarande klimatkrisen ska hävas och i Gävleborg finns tekniken, kunnandet och viljan att göra det.

Klimatförändringen är ett hot mot människans välbefinnande och planetens hälsa. Det finns nu ett snabbt försvinnande möjlighetsfönster för att säkra en livskraftig och hållbar framtid för alla. Snabba och långtgående förändringar inom alla sektorer är nödvändiga för att uppnå stora och varaktiga utsläppsminskningar.

Mänsklig påverkan, främst genom utsläpp av växthusgaser, har otvetydigt värmt upp klimatsystemet. De globala utsläppen av växthusgaser har fortsatt att öka, med olika stora historiska och pågående bidrag från ohållbar energianvändning, markanvändning och förändrad markanvändning, livsstilar och konsumtions- och produktionsmönster i olika regioner, mellan och inom länder och mellan individer. Omfattande och snabba förändringar i atmosfären, havet och biosfären har skett. Den mänskligt orsakade klimatförändringen har redan inverkan på många väder- och klimatextremer i alla regioner jorden runt. Detta har orsakat utbredda skadliga konsekvenser och relaterade förluster och skador på naturen och samhällen. Sårbara grupper som historiskt sett har bidragit minst till den pågående klimatförändringen påverkas oproporionerligt mycket.

Fortsatta utsläpp av växthusgaser kommer att leda till en ökad global uppvärmning. Varje ökning av den globala uppvärmningen kommer att intensifiera flera och samtidiga risker. En stor, snabb och varaktig minskning av växthusgasutsläppen skulle leda till en märkbar inbromsning av den globala uppvärmningens takt.

I Gävleborg är klimat- och miljöproblemen i hög grad kopplade till konsumtion, transporter och industrin. Utsläppen av växthusgaser i Gävleborg behöver minska i betydligt snabbare takt än vad som nu sker. Utmaningarna är också drivkrafter för omställning till en samhällsnyttig, cirkulär och biobaserad ekonomi som innebär stora möjligheter för Gävleborg. Stärkt omställnings- och förnyelseförmåga genom innovation och smart specialisering kan bidra till att möta klimat och miljöutmaningar och stärka den internationella konkurrenskraften i länet.

Näringslivet i Gävleborg håller på att ställa om till en cirkulär och mer biobaserad ekonomi. Inte minst visar nedgången i utsläppen från marknadsproduktionen detta. Den ekonomiska tillväxten i Gävleborg kan påverka utsläppen av växthusgaser, eftersom både tillväxten och utsläppen är starkt kopplade till industrin. Det är viktigt att fortsätta arbetet med att minska utsläppen samtidigt som den ekonomiska tillväxten ökar. För att Gävleborg ska gå mot en mer biobaserad och cirkulär ekonomi måste utsläppen i alla branscher minska. Samtidigt är möjligheterna stora inom industrin, eftersom den står för en stor del av sysselsättningen och förädlingsvärdet i Gävleborg. På både lång och kort sikt behöver Gävleborgs näringsliv ställa om och inrikta sig på hållbar utveckling istället för ekonomisk tillväxt. Det kan möjliggöras genom att fokusera på att öka den ekonomiska tillväxten utan att öka utsläppen av koldioxid samt genom att i en snabbare takt minska utsläppen av växthusgaser.

Gävleborg har en offentlig sektor som bidrar till samhällets omställning till en cirkulär och mer biobaserad ekonomi. Utsläppen från offentlig sektor har minskat över tid, och Gävleborg ligger relativt bra till jämfört med andra län. Men det behövs en fortsatt minskning av utsläpp av växthusgaser i sektorn.

Ett starkt näringsliv är en förutsättning för den ekonomiska utvecklingen, skapande av arbetstillfällen och för att generera kapital för investeringar. Tillväxten har under senare år varit svagare i Gävleborg jämfört med riket. En breddning till ett mer diversifierat näringsliv innebär möjligheter för länet i form av en mindre sårbar och mer attraktiv arbetsmarknad. Global osäkerhet och sårbarhet ökar samtidigt behov av beredskap, säkerhet och självförsörjning. Strukturomvandlingen på arbetsmarknaden har medfört en större tjänstesektor, men den är fortfarande förhållandevis liten för länet samtidigt som industrisektorn är stor. Kompetensförsörjning är en stor utmaning samtidigt som arbetslösheten bland kvinnor och män i Gävleborg är fortsatt hög. För att minska bristen på arbetskraft och undvika att invånare oavsett kön, ålder, förmågor eller bakgrund hamnar utanför arbetsmarknaden är det viktigt med en bättre matchning mellan kompetenser och arbetsmarknadens behov, samt en bättre användning och utveckling av den kompetens som finns i arbetskraften. Ökad tillgänglighet och digitalisering kan bidra till att koppla samman arbetsmarknader, både inom och utanför länet.

Gävleborg har potential att stärka näringslivet och öka exporten, men detta behöver ske på ett hållbart sätt. Att företag lyckas identifiera och utveckla nya möjligheter utifrån de nya behov som uppstår i samband med klimatförändringarna kan medföra konkurrensfördelar. Arbetet för en ökad export och ett stärkt internationellt näringsliv måste därför säkerställa att det sker på ett hållbart sätt.

Digitalisering medför genomgripande förändringar och stora möjligheter för samhälle och individ. Företag i Gävleborg är i relativt hög grad digitaliserade. Samtidigt finns en stor potential att möta identifierade samhällsproblem genom att sprida och nyttja digitalisering i fler branscher och till fler användningsområden, framför allt inom affärsutveckling och utveckling av välfärds- och samhällstjänster. Hög utbildningsnivå, forskning och en stark innovationskraft är avgörande för att skapa och upprätthålla en hållbar utveckling. I länet bedriver olika aktörer framgångsrik forskning. Gävleborgs behöver dock öka innovationsförmågan och produktiviteten. För detta krävs investeringar i forskning och utveckling och en breddad innovationsbas. En höjd utbildningsnivå är en förutsättning för ett innovativt näringsliv, för att säkra kompetensförsörjningen i länet samt att undvika att människor hamnar utanför arbetsmarknaden. Det är en svårighet i Gävleborg med låg utbildningsnivå, svag utbildningstradition, stora skillnader i skolresultat och utbildningsmönster som går i arv.

Mål avseende Teknisk utveckling, klimat och välstånd

Leda klimatomställningen – modernisera Gävleborg

Omställningen till en konkurrenskraftig, cirkulär samt klimat- och miljömässigt hållbar ekonomi samt energiomställning är viktig för den regionala utvecklingen.

Omställningen till en fossilfri och cirkulär ekonomi innebär en förändring och förnyelse av samhället som är nödvändig både för att bidra till att minska miljöproblemen och klimatförändringarna och för att bibehålla näringslivets konkurrenskraft. Näringslivets innovationskraft och förmåga till omställning ska tas till vara för att främja en klimat- och miljödriven näringslivsutveckling i alla branscher i hela landet. Genom företagande och innovation, baserat på cirkulära materialflöden och affärsmodeller, kan utvecklingen av en konkurrenskraftig, resurseffektiv, giftfri, cirkulär och biobaserad ekonomi stärkas i hela länet. Takten i omställningen från en linjär till en cirkulär ekonomi behöver intensifieras. Digitaliseringen bidrar till att möjliggöra denna omställning. Ökad elektrifiering är en viktig del i omställningen till nettonollutsläpp i transportsektorn och näringslivet, inklusive industrin.

Industriell utveckling i Gävleborg

Gävleborg är ett attraktivt län för hållbar industriell produktion, forskning och utveckling. Ett aktivt och fokuserat främjande kan bidra till att företag väljer att förlägga produktion eller utöka befintlig produktion i länet. Industrin och den industrinära tjänstesektorn är viktig för det regionala välståndet. Industrin och den industrinära tjänstesektorn i Gävleborg bär också på möjligheter till lösningar för dagens stora samhällsproblem och utmaningar, däribland digitalisering, urbanisering och klimatförändringar. Därför är det nödvändigt att utveckla förutsättningarna och underlätta för industrin i den snabba omställningstakt som präglar vår tid.

Motståndskraft

Med anledning av den säkerhetspolitiska utvecklingen i Sveriges närområde har regeringen de senaste åren tagit initiativ till flera åtgärder för att stärka den svenska krisberedskapen. Nya mål för såväl det militära som civila försvaret har beslutats. Om Sverige blir angripen ska Försvarsmakten med stöd av övriga totalförsvaret försvara Sverige för att vinna tid, skapa handlingsfrihet och ytterst säkerställa landets självständighet. Motståndet ska vara beslutsamt och uthålligt. Vid sidan av de ökade anslagen till det militära försvaret sker en stegvis förstärkning också av det civila försvaret. Motståndskraften inom de viktigaste samhällsfunktionerna ska stärkas, särskilt hälso- och sjukvård, livsmedels- och dricksvattenförsörjning, transporter, ordning och säkerhet, finansiell beredskap, energiförsörjning samt elektroniska kommunikationer och post. Totalförsvarsförmågan ska vara fullt återuppbyggd till 2030. Redan nu har det presenterats flera utredningar som handlar om krisberedskap och civilt försvar och som berör regionerna. Dessa ska sannolikt genomföras på något sätt under de kommande åren. Behovet av en väl fungerande beredskap för kriser har tydliggjorts under pandemin.

Fler gröna jobb när Gävleborg ställer om

I och med den växande globala efterfrågan på hållbara och resurseffektiva varor och tjänster skapas affärsmöjligheter för företag i omställningen till en cirkulär och

biobaserad ekonomi. De företag som lyckas skapa tillväxt utan att det tär på ekonomiska, sociala eller miljömässiga resurser har stora möjligheter att växa på marknader där hållbarhetskraven ökar. Omställningen kräver att aktörer tar ansvar och ledarskap för problemen som nuvarande system och strukturer innebär och bidrar med lösningar. Kunskap och engagemang från aktörer inom offentlig sektor, näringsliv, akademi och civilsamhälle, behöver uppmuntras och tas tillvara. Det nödvändiga kravet på en grön omställning för klimatet, kommer att vara möjlig enbart med hjälp av modern, teknisk utveckling, vilket innebär en potential för nya jobb och ökat välstånd. Region Gävleborg ska driva på en allt snabbare klimatomställning och samtidigt bidra till fler privata investeringar som leder till minskade utsläpp, ökad export och nya arbetstillfällen. Gävleborgs län behöver ha ett fungerande regionalt jordbruk och livsmedelsproduktion för att trygga livsmedelsförsörjning. Så är inte fallet, länet är inte självförsörjande på livsmedel utan är beroende av handel och att leverantörskedjor fungerar. Därför är det viktigt att stärka samarbetet i länet och hitta sätt att stödja livsmedelsproduktionen och livsmedelsförsörjningen.

Ett regionalt kulturarv tillgängligt för alla

En stark och oberoende kultursektor är en viktig del av en välfungerande demokrati men också för ökat ekonomiskt välstånd inom ramen för bl.a. en framgångsrik besöksnäring. De enskilda kulturskaparna tillhör kulturlivets fundament och att kulturskapare kan arbeta under bra villkor är därför en förutsättning för ett vitalt kulturliv. Det är angeläget att öka tillgängligheten till kultur i hela länet, för genom kulturen ökas självförståelse och självkänsla. Kulturella uttrycksformer som innehåller och speglar Gävleborgs mångfald och historia hjälper till att förklara, inkludera och skapa delaktighet i vårt län. Det regionala kulturarvet ska stärkas och tillgängliggöras. Kulturverksamheten ska främja barn och ungas möjligheter att ta del av konst och kultur oavsett bakgrund och möjligheterna till eget skapande ska öka. Avgifter ska inte vara ett hinder för deltagande.

Politikens inriktning avseende Teknisk utveckling, klimat och välstånd

Genom följande inriktningar uppnås målen inom området Teknisk utveckling, klimat och välstånd:

Forstärka förutsättningarna för industri och industrinära tjänsteföretag

Industrins innovationskraft står för viktig förnyelse och utveckling som är helt nödvändig för att klara både klimatförändringarna och jobben. Industrin i länet är också långt framme i miljöarbete och driver på för en mer hållbar produktion. Nu är tillfälle att nyindustrialisera Gävleborg. Över hela världen ökar efterfrågan på miljöteknik och teknik för återvinning i takt med starkt tilltagande och fortsatta miljöproblem. Utvecklingen kommer att bidra till efterfrågan på modern miljöteknik och på industriell produktion av biobaserade varor och bränslen. Omställningen till en mer hållbar produktion utgör därför en mycket stor möjlighet

för vårt län. Gävleborg har en stark ställning som industrilän inom stål- och skogsnäringen. Några av landets ledande företag i basindustrin har tillverkning, forsknings- och utvecklingsverksamhet här. Kring industriföretagen i länet formas starka klustermiljöer av kompletterande verksamheter och funktioner som utvecklar modern, hållbar teknik och innovation. Utvecklingen förstärks av möjligheter till att mötas och samarbeta. Den utvecklingen måste stimuleras och bidra till att skapa bästa möjliga förutsättningar för industri och industrinära tjänsteföretag att utvecklas mot att bli än mer konkurrenskraftiga, hållbara och högproduktiva. Region Gävleborg ska underlätta omvandlingen i industrin genom näringslivsfrämjande satsningar samt utbildnings-, innovations- och forskningssatsningar.

Elkraftsförsörjning i Gävleborg

Elkraftsförsörjningens ökade betydelse för såväl klimatomställning som att möjliggöra förnyelse och utveckling i Gävleborg är uppenbar och brådskande. I Gävleborg har frågan om tillgång och behov av elkraft varit i fokus ur flera perspektiv. Det har handlat om ökat behov av elkraft till följd av etableringar av elintensiva företag, elektrifiering av industri och transporter, utmaningar som kapacitet i näten och långa tillståndsprocesser, men också om möjligheter med teknikutveckling, vätgassystem och utbyggnad av förnyelsebar elproduktion som till exempel vindkraft. Kraftsystemet är komplext och sammankopplar olika delar av Sverige med varandra samt med närliggande länder, och medan man för vissa typer av problem kan identifiera lösningar lokalt så behöver flera problem sättas i ett nationellt eller internationellt sammanhang. Lösningarna på de utmaningar som finns inom länet handlar om ökat elbehov till följd av elektrifiering av befintlig industri och transporter samt etableringar av elintensiva företag. Problemet är kapaciteten i näten och långa tillståndsprocesser för att bygga ut ny elinfrastruktur. Men det finns också möjligheter i form av teknikutveckling, vätgassystem och utbyggnad av förnybar elproduktion genom bland annat vindkraft och solkraft. Det finns likaså ett ökat behov av dialog mellan olika parter för att bättre tillfredsställa elkraftsförsörjningen i Gävleborg. Region Gävleborg ska erbjuda fler gemensamma kontaktytor för berörda aktörer i länet.

Samarbete stärker Gävleborgs innovationsförmåga

Gävleborg och världen står inför stora samhällsutmaningar som kräver gemensam samhandling. Forskning och innovation är avgörande för att länet ska stå starkt inför utmaningarna. Det kräver ett arbetssätt som förenar enskilda företag, lärosäten, offentliga aktörer och civilsamhället, för att koppla samman och utveckla länets gemensamma styrkor. För att stödja framväxten av fler innovationsdrivna och kunskapsintensiva bolag med en stark, hållbar tillväxt och en varaktig bas i Gävleborg, krävs samverkan och samhandling. Region Gävleborg ska främja hållbar tillväxt genom deltagande och delaktighet i samt finansiering av behovsmotiverad forskning och utveckling av effektiva innovationssystem i nätverk av offentliga och privata aktörer, där innovationer och ny kunskap tas fram, sprids och används. Det regionala utvecklingsarbetet och det regionala

innovationsstödjande arbetet ska utgå från de tre hållbarhetsperspektiven ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet. Det innebär att satsningar och initiativ alltid ska analyseras och prövas ur samtliga perspektiv.

Gävleborgs nuvarande innovationsstödssystem består av både offentligt och privat finansierade aktörer. Högskolan i Gävle, den regionala inkubatorn, kluster, innovationsnod, science parks, testbäddar/Living labs, Rise och andra innovationsmiljöer utgör tillsammans med lokala näringslivskontor och andra offentliga aktörer grunden för Region Gävleborgs eget arbete.

Bredband och digitalisering för ökad konkurrenskraft

Digitaliseringen i såväl privat näringsliv som offentlig och idéburen sektor samt inom Region Gävleborg kan leda till ökad konkurrenskraft, effektiva och hållbara verksamheter, vilka är förutsättningar för utvecklingen i Gävleborg. Förutsättningarna för digital utveckling och digitala innovationer till gagn för företagande, boende och välfärd i hela Gävleborg ska förbättras. Många olika aktörer, privata och offentliga, behöver arbeta aktivt tillsammans för att det ska bli en väl utbyggd digital infrastruktur och att möjligheterna med digitaliseringen ska tillvaratas. bredband är en förutsättning för tillväxt och hållbar utveckling. Att öka tillgången till bredband är en av länets viktigaste frågor och den är av särskilt stor betydelse för länets landsbygder. Region Gävleborg ska därför verka för övergripande samordning, samverkan och samarbete i bredbandsfrågor samt fungera som kontaktpunkt för sådana frågor i länet för såväl offentliga som privata aktörer. Region Gävleborg ska särskilt prioritera och verka för en ökad förståelse för sambandet mellan bredbandsutbyggnad och möjligheten att öka utbud och efterfrågan av digitala tjänster.

Digitalisering för hållbar och jämlik utveckling inom hälso- och sjukvården

För närvarande pågår många tidigare påbörjade satsningar på avancerad digital teknik inom hälso- och sjukvården. Digitaliseringen är helt nödvändig för att utveckla vården hållbart, jämlikt och långsiktigt, både när det gäller patientsäkerhet, för att underlätta arbetssituationen och för att öka patientens delaktighet i vården. Utvecklingen av digitala vårdtjänster inom Region Gävleborg ska förstärkas och fördjupas samt förenklas.

Stärk Gävleborg – köp regionalt: Strategiskt inköp som verktyg för regional, hållbar utveckling

Region Gävleborg upphandlar varor och tjänster till ett sammanlagt värde om ca 6 miljarder kronor per år. Den stora summan som omsätts medför att ett strategiskt inköpsarbete har stor potential som medel för att uppnå olika mål inom organisationen och för länet. Utifrån den kraft offentliga upphandlingar har avseende verksamhetsutveckling och förändringsarbete, är offentlig upphandling också effektivt verktyg när politiska mål och inriktningar ska implementeras och förverkligas.

Det behövs mer vägledning och tydligare uppdrag för att inköpsarbetet i Region Gävleborg ska bli det strategiska verktyg i det regionala utvecklingsarbetet som är målsättningen. Organisationens inköp och upphandlingar håller för närvarande hög kvalitet genom att de utförs med hög kompetens, är affärsmässiga och föregås av ett kontinuerligt arbete som genererat god kunskap om marknaden och leverantörer. Men Region Gävleborg behöver ta ett större ansvar för att upphandla mer strategiskt med hållbar regional utveckling som mål. En tydligare regional strategi behövs för att främja innovationer och skapa förnyelse inom organisationen, övrig offentlig sektor och för näringslivet i länet. Den behövs för att uppnå politiska mål om inköp och upphandling som ett strategiskt verktyg för väl fungerande verksamheter inom Region Gävleborg och samtidigt ett medel för att nå de regionala miljömålen och sociala hållbarhetsmålen som de finns uttryckta i bl.a. regional utvecklingsstrategi. Region Gävleborg ska utveckla förmågan och kompetensen att utöver rättssäkerhet och effektivitet också främja innovativa lösningar, ha stärkt miljöhänsyn och ta sociala hänsyn i beaktande. I detta ingår att främja en ökad tillväxt och sysselsättning samt en hållbar utveckling med hänsyn till miljömässiga, sociala och etiska aspekter. Hållbarhetskrav som exempelvis arbetsrättsliga eller miljömässiga krav, ska ställas i offentliga upphandlingar där det är motiverat. Likaså ska göras överväganden om upphandling respektive egen regi.

Livsmedelsförsörjning

Region Gävleborg ska ges stöd till en ökad och hållbar produktion av livsmedel, som ett led i Sveriges livsmedelsstrategi. Organisationen ska även använda upphandlingen av varor och tjänster som ett strategiskt verktyg för regional utveckling. Livsmedelssektorns behov av insatser för en hållbar och robust utveckling och innovation inom hela värdekedjan kan stärkas genom ökad förmåga till samordning och specifika utvecklingsinsatser. Förutsättningar för livsmedelssektorn att bidra till en högre självförsörjningsgrad bör stärkas och en ökad resiliens för livsmedelssektorn, i exempelvis händelse av kris i länet, bör eftersträvas. Lokalt näringsliv, bland annat livsmedelsproduktion, och lokal service, inklusive dagligvaruhandel, kan vara förutsättningar för en levande glesbygd. Förutsättningarna för försörjningen i länet av närproducerade, ekologiska och miljösmapta livsmedel ska stärkas.

En god krisberedskapsförmåga

Region Gävleborgs krisberedskapsförmåga ska utvecklas. Regionstyrelsen ska därför säkerställa tillgängligheten till läkemedel och hälso- och sjukvårdsmateriel vid allvarliga händelser i fredstid och höjd beredskap. En god krisberedskapsförmåga baseras vidare på en väl fungerande ordinarie verksamhet som kan ta höjd för extra belastning. Försörjningen av läkemedel och annan sjukvårdsmateriel ska säkerställa hälso- och sjukvårdens funktionalitet. Regionstyrelsen ska vidare säkerställa att Region Gävleborg har en tillräcklig förmåga att hantera kriser med en utvecklad kris- och katastrofberedskap, genom en tydlig krisorganisation och genom att tillförsäkra att medarbetarna har adekvat kompetens.

Stärkt it- och cybersäkerhet inom Region Gävleborg

Utifrån det försämrade säkerhetspolitiska läget och it-infrastrukturens betydande roll för de samhällsviktiga verksamheterna, behöver Region Gävleborgs förmåga inom it- och cybersäkerhet stärkas ytterligare. Förmågan att upptäcka avvikelser och potentiella hot i nätverk och kritiska it-system behöver öka för att bidra till Region Gävleborg civila beredskapsförmåga.

En ny, modern källa till kunskap, bildning och upplevelser – ett berättande magasin i Gävleborg

Länsmuseet Gävleborg ska samla, vårda, bevara och visa sina samlingar. Det kräver rätt förutsättningar och moderna miljöer för att göra kulturarvet tillgängligt för fler och föra det vidare in i framtiden. Därför ska ett helt nytt, nyskapande och publikt tillgängligt kulturhistoriskt magasin för Länsmuseets Gävleborg konst- och kulturhistoriska samlingar skapas i länet. Magasinet ska utveckla sätten att visa och gestalta samlingarna för att nå fler besökare, varvid digitalisering och digital tillgänglighet särskilt ska utvecklas. Magasinet ska vidare dels bedriva utbildningar och erbjuda en plats för yrkesverksamma inom hantverk, slöjd och konst, dels stimulera forskning och fördjupning inom kultursektorn. Magasinet ska därtill utvecklas till ett viktigt besöksmål i nära samverkan med besöksnäringen i länet i syfte att stimulera regional tillväxt. Länsmuseet Gävleborg har ett länsövergripande uppdrag. För att förtydliga detta bör en placering av magasinet diskuteras, samtidigt som det ur kommunikationssynpunkt ska vara tillgängligt för så många som möjligt. En plats mitt i länet, i närheten av tågförbindelser, ska vara ett prioriterat alternativ och planering ska ske i samverkan med aktuell kommun/-er.

Digitalisering för ökad kulturell tillgänglighet och angelägenhet

Tekniska innovationer har alltid förändrat kulturens och konstens villkor. På kulturområdet innebär informationsdigitaliseringen att trösklarna för kulturellt skapande sänks och förenklar uppgiften att göra kulturen tillgänglig för alla. I en digital tid får också det gemensamma kulturarvet en ny betydelse. Det är inte längre enbart ett avtryck av det förflutna. Det är också en viktig resurs för att utforma framtiden. Att digitalisera kulturarvet är därför en fråga om demokrati, öppenhet och tillgänglighet men också om samhällsekonomi, forskning och innovation. Region Gävleborg ska bidra till att utveckla digitaliseringens möjligheter till att skapa tillgängliga, interaktiva och nära mötesplatser för kulturskapande och -konsumtion, med målet att inkludera fler grupper oavsett ålder, kön, eller geografi.

Område 5: Region Gävleborg som arbetsgivare

En tillgänglig välfärd av hög kvalitet är en grundbult för att nå ett jämlikt samhälle. Samtidigt är välfärden bara så stark som personalens förutsättningar är goda. Därför är det avgörande att anställda i Region Gävleborg har goda förutsättningar och rätt kompetens och stöd för att göra sitt jobb. Det finns ett behov av en aktiv personalpolitik i Region Gävleborg. Förtroendevalda är arbetsgivare i denna politiskt styrda organisation, det förutsätter en politisk idé för arbetsgivarskapet. Personalpolitiken är ett avgörande och centralt politikområde som behöver prioriteras. Region Gävleborg ska vara en arbetsplats människor vill söka sig till. Det ska vara en organisation för såväl ens första anställning, en arbetsplats man söker sig till genom omskolning senare under livet och en arbetsplats som man vill stanna på.

Den svenska modellen bygger på kollektivavtal, med starka parter. Löner och villkor regleras i avtal och förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter. Det är en modell som har tjänt Sverige, arbetsgivare och arbetstagare väl och som därför ska upprätthållas och utvecklas. Utöver det som sker i avtalsförhandlingar är det centralt för oss att utveckla den delen som omfattar annat än löner och avtalsvillkor. Det är utgångspunkten för detta område.

Mål avseende Region Gävleborg som arbetsgivare

En trygg och attraktiv arbetsgivare

Region Gävleborg ska vara en trygg och attraktiv arbetsgivare. Det måste den vara för att välfärden ska locka till sig och kunna behålla dess medarbetare, för att stå sig i konkurrensen med andra sektorer på arbetsmarknaden och för att vi socialdemokrater ser det som en självklarhet att alla har rätt till en trygg arbetsplats och utveckling på den. Välfärden i kommuner och regioner ska erbjuda konkurrenskraftiga löner och villkor.

En arbetsplats i ständig utveckling

Välfärden och annan offentlig verksamhet är i ständig utveckling. Dels för att forskningen och utvecklingen tar stora kliv framåt och dels för att förväntningar och krav från medborgare och andra aktörer förändras. Det innebär att medarbetare behöver rustas för en sådan arbetsituation och att möjligheten till det livslånga lärandet behöver vara självklar för medarbetarna. Det handlar också om att den som idag arbetar i Region Gävleborg ska vilja stanna kvar och utvecklas på sin arbetsplats, genom att få möjlighet till såväl utveckling som trygghet i sin anställning.

Ett hållbart arbetsliv

Arbetsplatser i Region Gävleborg ska vara friska arbetsplatser som lägger grunden för ett långt yrkesliv, ett liv där balans mellan fritid och arbete kan hållas och där tid för återhämtning finns. Det systematiska arbetsmiljöarbetet är högt prioriterat,

den fysiska och den psyko-sociala arbetsmiljön är god. Skyddsombud och chefer stödjer varandra för en god arbetsmiljö.

Ett strategiskt arbete mot diskriminering och ojämlikhet

Region Gävleborg ska vara en organisation dit alla kan komma, som medarbetare och medborgare, utan att möta strukturell diskriminering. Så är dock inte fallet. Det kräver ett strategiskt arbete mot diskriminering och ojämlikhet som måste prioriteras. Det är avgörande för att Region Gävleborg ska vara en attraktiv arbetsgivare och klara rekryteringssvårigheter samt för att välfärden ska kunna verka som en kraft för jämlikhet.

Tillit och trygghet

Tron på att marknadsmekanismer i svensk välfärd är lösningen på svåra problem är naiv. Styrmodeller som var tänkt att leda till lägre priser, bättre kvalitet och större effektivitet har visat sig ge rakt motsatt resultat. Marknadens instrument är inte anpassade för välfärdens verksamheter. Det skapar kostnadsdrivande byråkrati och styrsystem som dränerar välfärden på resurser. Personalen tvingas ägna sig i högre utsträckning åt administration, när de borde kunna ägna sig åt brukare, patienter eller elever. Den stress och press som gör välfärdens medarbetare sjuka av sitt arbete måste brytas. Det förutsätter ett tillitsbaserat ledarskap där politikens styrning är tydlig och målformulerad och därmed lämnar utrymme till proffsen att vara proffs.

Oberoende av inhyrd personal

Välfärden och sjukvården ska göras oberoende av hyrpersonal. I grund och botten handlar denna fråga om medborgarens rätt till kontinuitet, oavsett om det handlar om sjukvårds- och omsorgspersonal som behandlar och vårdar, läraren som bildar eller socialsekreteraren som stödjer. Dagens beroende av hyrpersonal och det ökande användandet av hyrpersonal inom välfärden sänker kvaliteten för medborgaren som möter välfärden och är dessutom kostnadsdrivande. Vi vill anställa fler i egen regi, hyrpersonal ska vara undantaget i välfärden. Beroendet av hyrpersonal i sjukvården är stort, vilket innebär att ekonomiska resurser som skulle kunna gå till bättre löner och arbetsvillkor för egen personal, i stället hamnar hos bemanningsföretag. Situationen medför därtill sämre arbetsvillkor för ordinarie personal och de många olika underleverantörerna riskerar att skapa oklara ansvarsförhållanden i vården.

Politikens inriktning avseende Region Gävleborg som arbetsgivare

Genom följande inriktningar uppnås målen inom området Region Gävleborg som arbetsgivare:

En trygg och attraktiv arbetsgivare: Heltidsarbete som norm

Heltid ska vara en självklarhet och är en avgörande jämställdhetsfråga. Det är en grundförutsättning för att välfärden ska klara sitt uppdrag, att kompetent personal arbetar heltid inom verksamheten. Det är också en grundförutsättning för att framförallt kvinnor ska vara ekonomiskt självförsörjande, ökad ekonomisk jämlikhet och en trygg och tillräcklig pension. Välfärdens deltidsarbete riskerar skapa fattigpensionärer, det är en verklighet vi inte kan sitta still och se på när den fortsätter. Heltid ska vara norm i välfärden, alla som arbetar i kommuner och regioner ska ha en heltidsanställning och målet är att alla också ska kunna arbeta heltid. Det arbetet måste anpassas och utformas i varje kommun och region, men målet är och förblir gemensamt – heltid ska gälla inom välfärden. Heltidsresan, det partsgemensamma arbete som Sveriges kommuner och regioner, SKR, har tillsammans med Kommunal, har lyft området och utvecklingen de senaste åren är positiv, om än inte tillräcklig och skiftande mellan framförallt kommuner. Det är dock fortfarande för låga nivåer, här behöver vi socialdemokrater intensifiera vårt arbete. Heltid kan inte skapas i en deltidsorganisation, det kräver en omställning och förändring av arbetssätt. Medarbetare i Region Gävleborg ska ges reell möjlighet till en god arbetsdag och rätt till återhämtning med heltid som norm. Alla nyanställningar i Region Gävleborg ska ske på heltid.

En trygg och attraktiv arbetsgivare: Tillsvidareanställning som grund

Region Gävleborg ska vara en trygg och attraktiv arbetsgivare. Det måste organisationen vara för att locka till sig och kunna behålla medarbetare, för att stå sig i konkurrensen med andra sektorer på arbetsmarknaden och för att det är viktigt att alla har rätt till en trygg arbetsplats och utveckling på den. Grunden för en trygg anställning är en tillsvidareanställning. Region Gävleborg kan behöva visstidsanställningar, men dessa ska inte ske i reguljär verksamhet för att möta långsiktiga och återkommande behov. Den som har en visstidsanställning på grund av att den inte har en utbildningsnivå som motsvarar anställningen, ska erbjudas utbildning och validering för att bli tillsvidareanställd.

En trygg och attraktiv arbetsgivare: En trygg arbetsplats

Alla medarbetare i Region Gävleborg ska ha en trygg arbetsplats. Hot eller otillbörlig påverkan mot anställda är helt oacceptabelt. Självklart ska allt hot eller våld polisanmälas och den som utsätts ska få ett brett stöd. Region Gävleborgs arbetsplatser ska inte lida under en tystnadskultur, utan medarbetare ska både uppmuntras och känna tryggheten i att uppmärksamma problem eller missförhållanden. Som arbetsgivare måste Region Gävleborg säkerställa att ingen medarbetare utsätts för hot eller otillbörlig påverkan. Region Gävleborg ska inventera och förebygga tänkbara risksituationer där medarbetare riskerar att utsättas för våld och hot. Region Gävleborg ska likaså inventera och förebygga tänkbara risksituationer där medarbetare riskerar att utsättas för otillbörlig påverkan. Region Gävleborg ska intensifiera arbetet för en ökad trygghet bland medarbetare.

En arbetsplats i ständig utveckling: Kontinuerlig tillgång till kompetensutveckling

Att medarbetare i Region Gävleborg har kontinuerlig tillgång till kompetensutveckling stärker verksamheten som helhet genom att personalen har tillgång till senaste kunskap och forskning och det stärker den enskilde medarbetaren som rustas i ett livslångt lärande och håller sig uppdaterad inom sitt yrkesområde. Här är samverkan med lokala lärosäten och utbildningsanordnare central. Det är självklart för att alla medarbetare behöver få tillgång till en kontinuerlig kompetensutveckling. Det finns idag skilda möjligheter mellan olika yrkesgrupper i Region Gävleborg till vidare- och specialistutbildning. Region Gävleborg ska erbjuda likvärdiga möjligheter till specialistutbildning för bland annat sjuksköterskor, undersköterskor, arbetsterapeuter och fysioterapeuter. Region Gävleborg ska säkerställa att strukturerat erbjuda annan personal än anställda i sjukvården vidare- och specialiseringsutbildning.

En arbetsplats i ständig utveckling: Från studerande till välfärdsanställd

Många studerar program, i gymnasieskolan eller vuxenutbildningen i länet, med inriktning på att arbeta inom hälso- och sjukvården. Det utgör en mycket god rekryteringsmöjlighet och en potential som inte får missas. Alla elever som slutför vård- och omsorgsprogrammet som undersköterskor med godkända betyg i länet ska erbjudas en anställning på heltid inom Region Gävleborgs verksamheter.

Ett hållbart arbetsliv: Välfärdens arbetsplatser ska vara friska arbetsplatser

Välfärdens arbetsplatser i Region Gävleborg ska vara friska arbetsplatser som lägger grunden för ett långt yrkesliv, ett liv där balans mellan fritid och arbete kan hållas och där tid för återhämtning finns. Det systematiska arbetsmiljöarbetet är högt prioriterat, den fysiska och den psyko-sociala arbetsmiljön är god. Skyddsombud och chefer stödjer varandra för en god arbetsmiljö. Sjukfrånvaro är problematisk utifrån flera orsaker, dels för det lidande det innebär för den enskilde som är sjuk och drabbas ekonomiskt, dels för arbetsplatsen som tappar en kompetent kollega och dels för välfärden i stort som behöver fler kompetenta medarbetare som kan bidra i arbetet. Insatser för att minska sjukfrånvaron ger alltså trippel effekt för kommuner och regioner, dels invånare som mår bättre, dels en starkare välfärd genom fler kompetenta medarbetare på plats och dels ett sätt att möta kommande rekryteringsutmaning. Ett strategiskt arbete som innebär god kontakt under den korta sjukfrånvaron är en god grund för att också hålla den långa sjukfrånvaron nere. Region Gävleborg ska vara ett föredöme i samverkan med andra verksamheter för att ge stöd att komma åter i arbete och hälsa, genom att delta i och leda samverkan med andra. Region Gävleborg ska utveckla nya och vidareutveckla befintliga metoder för att förebygga ohälsa och sjukskrivningar bland medarbetarna. Region Gävleborg ska också utveckla och förstärka rehabilitering, arbetsträning och myndighetsamverkan för att underlätta tillbakagång arbetslivet.

Ett hållbart arbetsliv: Ett längre arbetsliv

Människor lever allt längre och lägger fler friska år till livet. Samtidigt är inte utvecklingen jämnt fördelad över samhällsklasser, geografi och kön. Till exempel sjunker den förväntade livslängden bland arbetarkvinnor. Det är ett samhällsproblem och behöver mötas brett. Den generella välfärden är jämlikhetsskapande och avgörande för att utjämna klyftor som leder till skillnader i hälsa och livsvillkor. Samtidigt med arbetet för ökad jämlikhet, behöver kommuner och regioner som arbetsgivare förbättra möjligheterna för medarbetare att vilja och kunna arbeta längre. Som anställd i Region Gävleborg ska man kunna och vilja arbeta hela vägen till pensionen. Där är friska arbetsplatser som lägger en god grund för ett långt arbetsliv centralt, men också möjligheten till friare former för den som arbetar kvar längre. Ett hållbart arbetsliv med en hållbar arbetstidsförläggning med god framförhållning, bra kommunikation, delaktighet skapar förutsättningar för ett längre arbetsliv. Region Gävleborg ska utveckla mentorskapsprogram, där den som har en lång erfarenhet inom yrket och närmar sig pension kan ha som del eller hela sin tjänst i ett mentorskapsprogram som stöd för den som är ny inom yrket eller på arbetsplatsen.

Ett hållbart arbetsliv: Friskvårdssatsningar som del av det systematiska arbetsmiljöarbetet

Som arbetsgivare behöver Region Gävleborg ha strategier för att möta utmaningen med den organisatoriska och sociala arbetsmiljön men också med stillasittande arbetstagare eller arbetstagare som blir utslitna av fysiskt krävande arbeten. Det kräver strategier för friskvård och ett aktivt arbete. Där är ökad möjlighet till friskvård, kopplat till behov, mellan olika verksamhetsområden en väg framåt. Tidigare majoritet genomförde betydande friskvårdssatsningar för alla medarbetare. Region Gävleborg ska göra det möjligt att inom ramen för nuvarande friskvårdssatsning få möjlighet till ett motiverande friskvårdssamtal. Region Gävleborg ska därtill utveckla insatser som träning på arbetstid samt fysisk eller kulturell aktivitet som friskvård.

Ett strategiskt arbete mot diskriminering och ojämlikhet: Stoppa mäns våld mot kvinnor

Mäns våld mot kvinnor är ett samhällsproblem, inte en familjeangelägenhet. Varje dag går gärningsmän, våldsutsatta kvinnor och barn till jobb, barnomsorg och skola, där de möter välfärdens verksamheter. Ibland har de välfärden som arbetsgivare. Oavsett är välfärden närvarande och bär på en potential att upptäcka och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Region Gävleborg är arbetsgivare för både den som utsätts för våld och den som utsätter andra för våld. Personalpolitiken behöver vara ett verktyg för att upptäcka och agera gentemot mäns våld mot kvinnor, genom att frågan lyfts på arbetsplatser och stöd för anställda ur våld och en våldsamt situation stärks. Mäns våld mot kvinnor ska uttryckligen uppmärksammas i Region Gävleborgs medarbetarundersökningar och i medarbetarsamtal. Region Gävleborg ska

säkerställa att det finns möjligheter till vidare stöd för den som utsätts för våld, till exempel genom företagshälsovården.

Tillit och trygghet: Ett tillitsbaserat ledarskap på alla nivåer

Ett tillitsbaserat ledarskap behövs på samtliga nivåer inom Region Gävleborg. Det behöver gälla mellan medarbetare och chef, förvaltning och regionledning. Varje medarbetare ska ges möjlighet att använda och utveckla sin fulla potential, själv utvecklas på arbetsplatsen och även bidra till arbetsplatsens utveckling. För att förverkliga denna potential behöver modeller som bygger på ett tillitsbaserat ledarskap införas på samtliga nivåer. Region Gävleborg ska utveckla och kontinuerligt utvärdera utbildning, erfarenhetsutbyte och metodutveckling i tillitsbaserat ledarskap.

Tillit och trygghet: Undanta vårdpersonal från anmälningsplikten av papperslösa

Ett tillitsbaserat ledarskap behövs på samtliga nivåer inom Region Gävleborg. Det behöver gälla mellan medarbetare och chef, förvaltning och regionledning. Varje medarbetare ska ges möjlighet att använda och utveckla sin fulla potential, själv utvecklas på arbetsplatsen och även bidra till arbetsplatsens utveckling.

Regeringen utreder om yrkesgrupper som jobbar i offentlig sektor ska bli skyldiga att anmäla personer utan tillstånd att vara i Sverige. Ett förslag som väckt hård kritik från olika yrkesgrupper. Inte minst då från vårdanställda. Vårdpersonal bör undantas kravet att ange personer utan tillstånd att vara i Sverige. Detta är ett helt orimligt krav att utsätta anställda för. Som arbetsgivare för tusentals vårdanställda måste Region Gävleborg tillkännage sitt motstånd i lojalitet med de anställda. Som ett led i detta ska en skrivelse insändas till regeringen med innebörden att vårdpersonal ska undantas om förslaget blir verklighet. Region Gävleborg tillskriver således regeringen för att delge uppfattningen att vårdpersonal ska undantas kraven på angiveri.

Oberoende av inhyrd personal: Ta tillbaka den demokratiska kontrollen över upphandlingsprocessen

Förtroendevaldas insyn i upphandlingar ofta är begränsad till att initiera upphandlingen. Det innebär att villkoren i avtalen aldrig blir en politisk, demokratisk fråga. Det riskerar att leda till att få politiker känner tillräckligt ansvar för innehåll och tillämpning av avtalen samt att det blir svårare att utkräva politiskt ansvar för villkoren. Regionfullmäktige ger regionstyrelsen uppdrag och mandat att leda och utvärdera relevanta upphandlingsprocesser.

Oberoende av inhyrd personal: Gör avrop av hyrpersonal till undantag

I Region Gävleborg finns gällande ramavtal med olika hyrföretag. De avtalade villkoren gäller och priserna är säkrade. Det är dock inte volymerna, vilket öppnar för införandet av tydligare styrning som försvårar för verksamheter i Region Gävleborg att avropa personal och förmånligare att anställa. Region Gävleborg ska således ställa krav på att avrop endast får ske på korta kontrakt eller till och med

endast deltid för att skapa bättre incitament att anställa. Region Gävleborg ska ställa krav på att försök att anställa ska göras först, innan avrop får ske. Vidare ska delegationsordningar ändras så att avrop av personal kräver godkännande högre upp i organisationen. Region Gävleborg ska säkerställa att regelverket för direktupphandling efterlevs.

Oberoende av inhyrd personal: Pressa priset och sänk lönsamheten hos bemanningsföretagen

Det är nödvändigt att Region Gävleborg (RG) snarast inleder arbetet med att förbereda villkor för nästa omgång avtal. RG ska i samband med tecknande av ramavtal vidta följande åtgärder:

- RG kräver sänkt pris i förfrågningsunderlag.
- RG differentierar priser för korta och långa inhyrningar.
- RG kräver kollektivavtal eller tydligt angivna villkor motsvarande kollektivavtal.
- RG utformar tydliga karensbestämmelser.
- RG ställer krav på att de bemanningsanställda ska ha meddelarfrihet.

Oberoende av inhyrd personal: Sätt stopp för användning av underleverantörer

Genom möjligheten att använda underleverantörer kan bemanningsföretag kringgå det arbetsgivaransvar som Region Gävleborg ersätter dem för att leva upp till. Därför är det rimligt att stoppa möjligheten att använda underleverantörer och enskild firma, aktiebolag eller handelsbolag i avtalen. Region Gävleborg stoppar användning av underleverantörer eller F-skattare.

Oberoende av inhyrd personal: Kontrollera vad upphandlingsbyråkratin för hyrpersonal kostar

Enligt en kartläggning från tidningen Vårdfokus framgår att de yrkesgrupper som jobbar närmast patienterna minskar eller ökar marginellt inom svensk sjukvård, medan de som är längst bort från kärnverksamheten ökat mest. Antalet handläggare, administratörer och ledningspersonal har fördubblats sedan 2010 och i gruppen chefer är det framför allt kontorscheferna som blivit fler och inte vårdcheferna. Region Gävleborgs analys- och uppföljningsavdelning Samhällsmedicin uppdras att utreda hur kostnader och antal tjänster som åtgår för att hantera upphandlingar och administration av inhyrd personal utvecklas. Sådana kostnader (ovan) tas med i kalkyler och rapporter som avser kostnader för inhyrd personal inom Region Gävleborg.

Budgetförslag

En långsiktigt hållbar verksamhet

Åtgärder för ett resultat i balans 2027

Region Gävleborg har ett ansvar att värna varje skattekrona. Det är av stor vikt att Region Gävleborgs verksamheter är kostnadseffektiva och att alla möjligheter till samordningsvinster och effektiviseringar utnyttjas. Under 2023 borde ett strukturerat arbete med att ta fram åtgärder som varaktigt begränsar verksamheternas kostnadsutveckling påbörjats. Så har ej skett och förutsättningarna för ett framgångsrikt arbete har därmed försämrats avsevärt. Region Gävleborg behöver göra insatser för att begränsa personalomsättning och minska behov av inhyrd personal. I denna budget anges en rad åtgärder i detta syfte. Likaså behövs en genomlysningen av vården för att hitta samordningsvinster, liksom omställningsplan för att säkerställa att vården blir mer behovsstyrd samt minska kostnaderna för medicinskt omotiverad vård. De åtgärder som vidtas syftar till ett ekonomiskt resultat i balans 2027.

Produktivitet och effektivitet i hälso- och sjukvården

Alla resurser inom sjukvården ska användas på bästa sätt, både för befolkningens hälsa och för varje enskild patient men också för en långsiktigt hållbar verksamhet. I Region Gävleborgs verksamheter behöver åtgärder vidtas för att undanröja hinder och frigöra mer tid för vård. Produktionssamordning och produktionsstyrning ger ett bättre resursutnyttjande. Målsättningen är att stärka effektiviteten och vårdens kontinuitet samt bidra till inriktningen mot en stärkt nära vård.

Utvecklad mål- och tillitsstyrning ger minskad administration

Region Gävleborgs nämnder och bolag ska styra mot och bidra till att de mål som beslutats av regionfullmäktige uppnås. Region Gävleborgs mål och indikatorer behöver genomgå en översyn för att stärka mål- och tillitsstyrningen. Genom minskad detaljstyrning ges verksamheterna möjlighet att utifrån sin kompetens och erfarenhet bedöma hur regionfullmäktiges mål ska nås på bästa sätt. Detta är en del i en styrning som bygger på tillit till medarbetarna och verksamheterna som ger mer effektiv styrning samt minska mängden administrativt arbete. Tillitsbaserad styrning är inte en enhetlig styrmodell, utan kan snarare ses som ett förhållningssätt. En väl fungerande styrning och ledning måste bygga både på ordning och reda, det vill säga kontroll på ekonomi och kvalitet, och på tillit till de som utför välfärdstjänsterna. På en arbetsplats där man litar på varandra skapas en positiv och trygg miljö. Det bidrar till minskad stress och ökat välbefinnande för medarbetare som vill stanna kvar. Medarbetare som känner att de har frihet att ta initiativ och experimentera, blir ofta mer kreativa och innovativa. När medarbetare känner sig sedda av sin chef och när de litar på att de får stöd och resurser för att utföra sitt arbete på ett bra sätt, blir de mer engagerade och motiverade, vilket leder till ökad produktivitet. Sammantaget finns både direkta och indirekta ekonomiska vinster att göra med en utvecklad form av tillitsstyrning i Region Gävleborg.

IT och automatisering för en effektivare verksamhet

Stabil och utvecklingsbar IT-infrastruktur är en förutsättning för att dra nytta av digitaliseringens fördelar och fortsätta utvecklingen med bland annat patientnära tjänster, effektiviserad administration och utveckling av så kallad digifysisk vård. Region Gävleborgs verksamheter ska jobba kontinuerligt med digitalisering och automatisering som en del av utvecklingsarbetet, för att stärka verksamheten, öka effektiviteten, förenkla och frigöra tid för medarbetarna. Vid utvecklingsarbete av nya IT-tjänster ska samarbete med andra regioner eftersträvas, gärna inom SKR:s ramar.

Riktlinjer för god ekonomisk hushållning

I kommunallagen anges att regioner ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Ett resultat, enligt god ekonomisk hushållning, är en resultatnivå som långsiktigt konsoliderar ekonomin, vilket bland annat innebär att budgeten över tid ska upprättas så intäkterna överstiger kostnaderna samt att regionens förmögenhet inte ska förbrukas för täckande av löpande behov. Syftet med ett positivt resultat är att generera kassaflöde för att bland annat täcka investeringsutgifter och pensionsutbetalningar samt att inflationssäkra det egna kapitalet. Ekonomin ska dessutom vara långsiktigt hållbar och klara svängningar i konjunkturen. Som riktlinjer för god ekonomisk hushållning fastställer regionfullmäktige årligen långsiktiga finansiella mål för verksamheten. Dessa omfattar såväl ekonomiskt resultat som ekonomisk ställning. Eftersom Region Gävleborg har inrättat en resultatutjämningsreserv innefattar riktlinjerna även hanteringen av den. Fullmäktige ger också anvisningar om hur uppföljning och rapportering av styrelsen och nämnder ska göras samt fastställer direktiv för pensionsfond och finansförvaltning.

Ekonomisk planering 2024-2026

Den ekonomiska prognosen för planeringsperioden bygger på följande förutsättningar:

Förutsättningar ekonomisk planering (årlig procentuell förändring)	Utfall 2022	Budget 2023	Prognos 2023	Prognos 2024	Prognos 2025	Prognos 2026
Skattesats, kronor	11,51	11,51	11,51	11,51	11,51	11,51
Skatteintäkter, utjämning, generella statsbidr	4,9%	2,4%	2,9%	3,3%	3,0%	3,3%
Årets resultat, % av nettokostnaden	-1,2%	-1,7%	-6,0%	-3,7%	-0,3%	-0,8%
Nettokostnadsutveckling*	2,6%	5,6%	13,4%	-1,9%	1,7%	4,0%
Prisutveckling LPIK inklusive pensioner	3,7%	6,8%	8,6%	4,1%	-0,8%	1,7%
Prisutveckling LPIK exklusive pensioner	4,8%	-	4,1%	3,5%	3,2%	3,1%
Budgetramar, uppräknig**						
- Regionstyrelse	-	2,8%	-	3,2%	3,4%	3,3%
varav Hälsoval	-	3,0%	-	4,5%	4,2%	4,1%
varav tandvård	-	3,0%	-	2,5%	2,2%	2,1%
varav påverkbar verksamhet	-	3,0%	-	-2,0%	0,0%	0,0%
varav övrigt	-	2,2%	-	2,5%	2,2%	2,1%
- Hälso- och sjukvårdsnämnd	-	3,0%	-	4,5%	4,2%	4,1%
- Hållbarhetsnämnd	-	3,0%	-	3,0%	2,2%	2,1%
- Kultur- och kompetensnämnd	-	3,0%	-	2,0%	2,2%	2,1%
- Patientnämnd	-	3,0%	-	1,7%	2,2%	2,1%
- Pensioner och interna räntor	-	55,9%	-	17,6%	-46,3%	17,9%

*) Prognos 2024 jämfört med budget 2023 5,4%

***) Den procentuella uppräknigen 2024 är beräknad utifrån budget 2023. Den sammanlagda ramförändringen är 5,4%. Patientnämndens uppräknig är 2,5%, men när det belopp uppräknigen motsvarar avrundas till mnkr med en decimal avviker den procentuella uppräknigen från den angivna procentsatsen. Företagshälsovårdsnämnden och hjälpmedelsnämnden är intäktsfinansierade. Revisorernas uppräknig föreslås av regionfullmäktiges presidium.

Förutsättningarna ger prognosen för planeringsperioden 2024-2026:

mnr	Utfall 2022	Budget 2023	Prognos 2023	Prognos 2024	Prognos 2025	Prognos 2026
Verksamhetens intäkter	2 057	1 629	1 680	1 715	1 715	1 715
Verksamhetens kostnader	-12 261	-12 326	-13 192	-12 961	-13 121	-13 543
Avskrivningar	-210	-300	-300	-340	-377	-428
Verksamhetens nettokostnader	-10 414	-10 997	-11 812	-11 586	-11 783	-12 256
Skatteintäkter	7 647	7 830	7 862	8 155	8 470	8 802
Generella statsbidrag och utjämning	3 259	3 340	3 363	3 441	3 479	3 539
Verksamhetens resultat	492	173	-587	10	166	85
Finansiella intäkter	256	35	308	35	35	35
<i>varav värdeförändring pensionsfond</i>	245	35	308	35	35	35
Finansiella kostnader	-868	-400	-434	-478	-241	-217
<i>varav pensionsavsättning</i>	-95	-390	-390	-426	-161	-115
<i>varav värdeförändring pensionsfond</i>	-768	-	-34	-	-	-
<i>varav övriga finansiella kostnader</i>	-5	-10	-10	-52	-80	-102
Resultat efter finansiella poster	-120	-192	-713	-433	-40	-97
Extraordinära poster	-	-	-	-	-	-
ÅRETS RESULTAT	-120	-192	-713	-433	-40	-97
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	694	-192	-952	-433	-40	-97
Årets reservering till(-)/anspråktagande av(+) RUR	-545	192	412	0	40	97
Balanskravsresultat	149	0	-540	-433	0	0
Tidigare reserverat till RUR	375	920	920	508	508	468
Summa RUR	920	728	508	508	468	371
Resultatkrav 2% av verksamhetens nettokostnad	208	-	-	-	236	245
Ökning verksamhetens nettokostnad, %	2,6%	5,6%	13,4%	-1,9%	1,7%	4,0%
Landstingsprisindex (LPIK), förändring %	3,7%	6,8%	8,6%	4,1%	-0,8%	1,7%
Ökning skatteintäkter och generella statsbidrag/utjämning, %	4,9%	2,4%	2,9%	3,3%	3,0%	3,3%
Skattesats, kronor	11,51	11,51	11,51	11,51	11,51	11,51

*) Prognos 2024 jämfört med budget 2023 5,4%

Ekonomiska planeringsramar 2024

Utgångspunkt för ramarna har varit att räkna upp ramarna för hälso- och sjukvårdsnämnden samt regionstyrelsen. Ramen för hållbarhetsnämnden har räknats upp med 3,0 procent och ramen för kultur- och kompetensnämnden med 2,0 procent. Med dessa förutsättningar uppgår verksamhetens nettokostnader 2024 till 11 586 mnkr, vilket innebär en ökning med 589 mnkr, motsvarande 5,4 procent, jämfört med budget 2023.

Styrelsenämnd, mnkr	Budget 2023	Planering 2024	Upp- räkning	Övriga tillskott*	Uppräk- ning(%)**
Regionstyrelse	2 710,2	2 810,6	88,0	12,4	3,2%
varav Hälsoval	1 738,9	1 829,6	78,7	12,0	4,5%
varav tandvård	215,4	220,8	5,4	-	2,5%
varav övrigt	755,9	760,2	3,9	0,4	0,5%
Hälso- och sjukvårdsnämnd	7 098,0	7 467,6	320,9	48,7	4,5%
Hållbarhetsnämnd	631,7	683,3	19,0	32,6	3,0%
Kultur- och kompetensnämnd	190,6	195,6	3,8	1,2	2,0%
Patientnämnd	5,8	6,0	0,1	0,1	1,7%
Företagshälsovårdsnämnd	0,0	0,0	0,0	-	-
Hjälpmedelnsnämnd	0,0	0,0	0,0	-	-
Revisorer	6,3	6,3	0,0	-	0,0%
Pensioner och interna räntor	354,4	416,8	62,4	-	17,6%
Verksamhetens nettokostnader	10 997,0	11 586,2	494,2	95,0	4,5%